OFFICE OF THE DIVISIONAL FOREST OFFICER ★ GOALPARA DIVISION ★

ASSAM PROJECT ON FOREST & BIODIVERSITY CONSERVATION

AGENCE FRANÇAISE DE DÉVELOPPEMENT

খুঁটামাৰী যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (জে এফ এম চি)

গোৱালপাৰা বনাঞ্চলিক, গোৱালপাৰা বন সংমণ্ডল

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা

(২০১৭-১৮ৰ পৰা ২০২৬-২৭ লৈ)

খুঁটামাৰী যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (JFMC)ৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কম্পেল', COMPELO)

[আই আই ই (IIE) আৰু আৰ জি ভি এন (RGVN)]

মে', ২০১৭

Approved.
Divisional Forest Officer
Goalpara Division

সংক্ষিপ্ত শব্দৰ সম্পূৰ্ণ নামৰ তালিকা

সংক্ষিপ্ত	সম্পূৰ্ণ নাম
এ পি এফ বি চি (APFBC)	বন আৰু জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ অসম প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটী কনজাৰভেচন)
এ এফ ডি (AFD)	এজেন্সি ফ্ৰেঞ্চাইজি ডি ডেভেলপমেণ্ট
বি পি এল (BPL)	দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ (বিল' পভাৰ্টি লাইন)
কম্পেল' (COMPELO)	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেনচিং লাইভলিহুড অপৰচুনিটিজ
ই পি এ (EPA)	প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (এণ্ট্ৰি পইণ্ট এক্টিভিটী)
জি আই এছ (GIS)	ভৌগোলিক তথ্য ব্যৱস্থা (জিঅ'গ্ৰাফিকেল ইনফৰ্মেচন ছিষ্টেম)
এইচ এ (Ha)	হেক্টৰ
আই আই ই (IIE)	ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্ট্ৰ'প্ৰিনিঅ'ৰশ্বিপ)
জে এফ এম চি (JFMC)	যৌথ বন পৰিচালনা সমিতি (জইণ্ট ফৰেষ্ট মেনেজমেণ্ট কমিটী)
কে জি (Kg)	কিলোগ্ৰাম
কে এম (Km)	কিলোমিটাৰ
এন জি অ' (NGO)	অনা চৰকাৰী সংস্থা (ন'ন গভাৰ্নমেণ্টেল অৰ্গেনাইজেছন)
এন টি এফ পি (NTFP)	কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন (নন টিম্বাৰ ফৰষ্টে প্ৰডিউচ)
পি ডি এছ (PDS)	ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থা (পাব্লিক ডিষ্ট্ৰিবিউচন ছিষ্টেম)
পি আৰ এ (PRA)	অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ণ (পাৰ্টিচিপেটৰি ৰুৰেল এপ্ৰাইজেল)
আৰ এছ (Rs.)	ভাৰতীয় টকা (ইণ্ডিয়ান ৰুপিজ)
এছ এইচ জি (SHG)	আত্মসহায়ক গোট (ছেল্ফ হেল্প গ্ৰুপ)
ভি চি ডি চি (VCDC)	গাঁও সংসদ উন্নয়ন সমিতি (ভিলেজ কাউন্সিল ডেভেলপমেণ্ট কমিটী)

খুঁটামাৰী বন পৰিচালনা সমিতি
গোৱালপাৰা বনাঞ্চলিক, গোৱালপাৰা বন সংমণ্ডল

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ১০ বছৰৰ বাবে
জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা আৰু বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা

<u>সূচীপত্ৰ</u>

ক্ৰমিক নং	শিৰোনাম	পৃষ্ঠা নং
১	ভূমিকা	১
২	গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা	২-৫
৩	জীৱিকাৰ সুবিধা বিশ্লেষণ	৫-৮
৪	জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা	৯-১০
৫	বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা	১১-২০
৬	পৰিশিষ্টৰ তালিকা — জীৱিকা সৃষ্টি কাৰ্যসূচীৰ বাবে চিহ্নিত কৰা হিতাধিকাৰীৰ তালিকা ১। ৰেডিমেট কাপোৰ তৈয়াৰ	২২-৪৭

১। ভূমিকা

প্ৰকল্পটোৰ সম্পৰ্কে	অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন বায়'ডাইভাৰ্ছিটী কনজাৰ্ভেচন)ৰ (এ পি এফ বি চি) উদ্দেশ্য হৈছে— নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহৰ অংশগ্ৰহণ আৰু বনজ আৰু বনজবহিৰ্ভূত স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱিকা সুনিশ্চিত কৰিবলৈ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ লগতে বহুমুখী সুসংহত পৰিকল্পনাৰ দ্বাৰা অসমত স্থিতিশীল বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিচালনৰ ব্যৱস্থা কৰা। প্ৰকল্পটোৰ লক্ষ্য হৈছে— 'বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহৰ সহযোগত তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সংৰক্ষণ আৰু স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে বনাঞ্চল সংৰক্ষণ আৰু পৰিৱেশতন্ত্ৰক পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।' উপৰ্য্যুক্ত প্ৰকল্পলৈ বিত্তীয় সাহায্য আগবঢ়াইছে এজেন্স ফ্ৰান্স ডি ডেভেলপমেণ্ট (এফ ডি) অৰ্থাৎ ফ্ৰেঞ্চ ডেভেলপমেণ্ট এজেন্সি। অসম চৰকাৰেও সহযোগী হিচাপে আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়াইছে। প্ৰকল্পটোৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, পৰ্যবেক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনাসহ সকলো কামৰ দায়িত্বত আছে আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰভেচন ছোচাইটি।
ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন	বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তাভিত্তিক মূল্য সংযোজনৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ কাম-কাজ উন্নত কৰিবলৈ প্ৰকল্পটোত উদ্যোগমূলক বিকাশ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ জৰিয়তে মূল্য সংযোজন আৰু বিপণনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা হেঁচাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এনে পদক্ষেপ জৰুৰী হৈ পৰিছে। বজাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বৰ্তমানে উপলব্ধ বনজ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাসমূহত মূল্য সংযোজনৰ উপায় উদ্ভাৱন কৰাটো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। তদুপৰি, বনাঞ্চলভিত্তিক জীৱিকাৰ বাহিৰে জীৱিকাৰ অন্য পথ বিচাৰি উলিওৱা আৰু দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাও দৰকাৰ। প্ৰকল্পটোৰ অধীনত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্টাৰপ্ৰিনিয়ৰশ্বিপ, আই আই ই), গুৱাহাটী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি (আৰ জি ভি এন) আৰু 'চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ' ফাইনেন্স এণ্ড লাইভলিহুড' (চি এম এল)ক লৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হৈছে। এই সমিতিখনৰ নাম দিয়া হৈছে— ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেন্সিং লাইভলিহুড অপৰ্চুনিটিজ)' চমুকৈ কম্পেল'। প্ৰকল্পটোৰ নিৰ্দেশনা মতে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে 'গাঁও আৰু বন বিভাগৰ বিভিন্ন অভিযান আৰু বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সদস্যক জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা আৰু স্থিতিশীল বন ব্যৱস্থাপনাক এক প্ৰসাৰিত লক্ষ্য হিচাপে গণ্য কৰা।' বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যকে এই প্ৰকল্পত সামৰি লোৱা হৈছে।
খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা	অসমৰ গোৱালপাৰা জিলাত অৱস্থিত খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা এই নথিত প্ৰকাশ কৰা হৈছে। এই খুঁটামাৰী জে এফ এম চি গোৱালপাৰা বন সংমণ্ডলৰ অধীনস্থ খুঁটামাৰী বনাঞ্চলিকত অৱস্থিত। সম্প্ৰদায়ৰ ৰূপৰেখা পৰৱৰ্তী শাখাত দিয়া হৈছে। বৰ্তমান ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সম্প্ৰদায়ৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসহ সকলো সদস্যৰ অংশগ্ৰহণৰ জৰিয়তে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। ২০১৭ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত গুৱাহাটীৰ ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠা (আই আই ই)ৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ণৰ ফল হিচাপেই এই নথি প্ৰস্তুত হৈছে। প্ৰকল্প নিৰ্দেশিকাৰ ভিত্তিত চি এম এলৰ দ্বাৰা ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা যুগুতোৱা হৈছে। মে', ২০১৭ তাৰিখে গৃহীত কৰাৰ বাবে এই নথি আলোচনা কৰি চূড়ান্ত কৰা হৈছে।

২। গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক বিৱৰণ

অৱস্থিতি

খুঁটামাৰী সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ সীমাত অৱস্থিত খুঁটামাৰী গাঁৱক সামৰি খুঁটামাৰী যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (জে এফ এম চি) গঠন কৰা হৈছে। উপৰোক্ত জে এফ এম চিয়ে আগুৰা এলেকা অসমৰ গোৱালপাৰা জিলাৰ বালিজানা ৰাজহ চক্ৰৰ অন্তৰ্গত।

পৰিশিষ্ট-১-ত গাঁৱৰ মানচিত্ৰ দিয়া হৈছে।

মূল তথ্য

জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা-ক ঃ জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য

জে এফ এম চিৰ নাম	খুঁটামাৰী
বসতি	খুঁটামাৰী
ৰাজহ গাঁও	খুঁটামাৰী
গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি	কুমৰী গাঁও পঞ্চায়ত
ৰাজহ চক্ৰ	বালিজানা
জিলা	গোৱালপাৰা
বন সংমণ্ডল	গোৱালপাৰা
বন আঞ্চলিক	গোৱালপাৰা
বন লাট	পঞ্চৰত্ন
গঠনৰ বছৰ	২০০৩-০৪
জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	উত্তৰ ঃ বৰভিটা পূব ঃ সত্ৰপুৰ গাঁও পশ্চিম ঃ খুঁটামাৰী, ব্ৰহ্মপুত্ৰ দক্ষিণ ঃ দাৰিদুৰী গাঁও উত্তৰ —২৬°১১'০”-২৬°১১'৩০” দক্ষিণ— ৯০°৩১'০”-৯০°৩১'৩০”

উৎস ঃ জে এফ এম চিৰ তথ্য আৰু ২০১৭ চনৰ মাৰ্চ মাহত অনুষ্ঠিত পি আৰ এ অনুশীলন।

অতিৰিক্ত তথ্য **নথি-১ৰ তালিকা-২-ত** দিয়া হৈছে।

কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ

জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা-খ ঃ কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ

সভাপতিৰ নাম	মাজেৰ আলি
সদস্য সচিবৰ নাম	আজেৰ আলি
কোষাধ্যক্ষৰ নাম	কাদেৰ আলি
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ ঃ ৭, মহিলা ঃ ৪
সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	গাঁওখনৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ এগৰাকীকৈ সদস্য

উৎস ঃ জে এফ এম চিৰ নথি।

পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যা	খুঁটামাৰী গাঁৱক লৈ গঠিত জে এফ এম চিত মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা ৮৬। ইয়াৰে ৭০ শতাংশ পৰিয়াল দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ শ্ৰেণী। মহিলা মুৰব্বী থকা পৰিয়ালৰ সংখ্যা ৫। মুঠ জনসংখ্যা ৫৫৯। ইয়াৰে ৩২৮জন পুৰুষ আৰু বাকীসকল মহিলা। মুঠ পৰিয়ালৰ ৭৩ শতাংশ সাধাৰণ শ্ৰেণী (মুছলমান)। ২৫ শতাংশ পৰিয়াল অনুসূচিত জনজাতি ৰাভা আৰু গাৰো সম্প্ৰদায়ৰ আৰু মাত্ৰ ২ শতাংশ পৰিয়াল অ'বিচি সম্প্ৰদায়ৰ। **নথি ঃ ১ তালিকা-২**, ২.১-ত এই সংক্ৰান্তত অধিক তথ্য দিয়া হৈছে। ইয়াৰ পৰা এইটো পোৱা যায় যে ঃ ১। পৰিয়ালৰ গড় সদস্য সংখ্যা ৭ ২। গাঁওখনৰ লিংগানুপাত হৈছে প্ৰতি ১০০০জন পুৰুষৰ বিপৰীতে ৭০৪গৰাকী মহিলা।
শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ	জনসংখ্যাৰ ৯০ শতাংশতকৈ অধিক সাক্ষৰ বুলি তথ্য পোৱা গৈছে। সম্প্ৰদায়ৰ অধিকাংশ সদস্যই স্কুল পৰ্যায়ৰ (প্ৰাথমিক স্কুল) শিক্ষা লাভ কৰিছে। আনহাতে তুলনামূলকভাৱে অতি কমসংখ্যক পৰিয়ালৰ সদস্যই কলেজ পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে। আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক উভয় ধৰণৰে দক্ষতা আহৰণ কৰা দেখা গৈছে। জে এফ এম চি এলেকাত অনানুষ্ঠানিক দক্ষতাৰ অৰ্থ হৈছে পৰম্পৰাগত দক্ষতা। জনসাধাৰণে নিম্নোক্ত ক্ষেত্ৰ সমূহত পৰম্পৰাগত দক্ষতা আহৰণ কৰিছে। ক) হস্ততাঁত খ) কৃষিকাৰ্য গ) হস্তশিল্প ঘ) পশুপালন সমগ্ৰ দেশৰ লগতে ৰাজ্যখনতো আনুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী প্ৰসাৰৰ বাবে চৰকাৰে সক্ৰিয় ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। বসতি অঞ্চল বা ইয়াৰ পাৰ্শ্ববৰ্তী অঞ্চলসমূহত এই ধৰণৰ কোনো কৰ্মসূচী ৰূপায়ণৰ জৰিয়তে গাঁওখন উপকৃত হোৱা বুলি জানিব পৰা হোৱা নাই।
ভূমি	প্ৰকল্প এলেকাৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ হ'ল মূলতঃ পলসুৱা। ইয়াত আছে পলস, বালি আৰু বোকা মাটি। মাটি বৰ সাৰুৱা। বনাঞ্চলৰ শাল গছ থকা এলেকা মাটি বালিঅহিয়া।
পানী	এই গাঁওখন ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ পাৰত অৱস্থিত।
জলবায়ু ঃ উষ্ণতা আৰু বৰষুণ	বাৰ্ষিক গড় বৰষুণৰ পৰিমাণ গোটেই বছৰটোত ভিন্ন হয়— ১৪৪০.৪ মিঃমিঃৰ পৰা ২১৮৯.৩ মিঃমিঃ। মাহ ভিত্তিক বৰষুণৰ দিন ০-২০লৈ বেলেগ বেলেগ হয়। জুলাই মাহত আটাইতকৈ বেছি বৰষুণৰ দিন হয়। নৱেম্বৰ, ডিচেম্বৰ, জানুৱাৰী আৰু ফেব্ৰুৱাৰী মাহত আটাইতকৈ কম বৰষুণ হয়। তাপমাত্ৰা ২২°-৩৯.১° চেলচিয়াছলৈ হয়।

বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য	অঞ্চলটোত শাল আৰু ইয়াৰ সহযোগী প্ৰজাতিসমূহ প্ৰাকৃতিকভাৱে উৎপন্ন হয়। বিভিন্ন প্ৰজাতি যেনে শ্বিমা ৱালিচি, ভিটেক্সপেডুনকুলাৰিচ, শ্বৰিয়াৰেবুষ্টা, হলাৰহেনা এন্টিডাইছেণ্টেৰিকা, গ্মেলিনা আৰ্বোৰিয়া, ছিজিজিয়াম কুমিনি, গাৰুগাপিন্নাটা, এমলিকাওফিচিনেলিছ, এৰিথ্ৰিনাভেৰিয়েগাটা, ষ্ট্ৰেকুলিয়াভিল'ছা, এষ্ট'নিয়া স্কলাৰিছ কাছিছ ফিষ্টুলা আদি জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলত পোৱা যায়। এই বনাঞ্চলত বিভিন্ন এন টি এফ পি যেনে শাক-পাচলি, ঢেকিয়া, ঔষধি উদ্ভিদ, বাঁহ, খেৰ আদিও আছে। এই সম্পৰ্কীয় অতিৰিক্ত তথ্য 'বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা'ত দিয়া হৈছে।
ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ	গাঁৰৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ **পৰিশিষ্ট-২**ত দিয়া হৈছে। এই পৰিশিষ্ট অনুসৰি গাঁৰৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ নিম্নোক্ত ধৰণ দেখা গৈছে ঃ * শস্য ভূমি ১৯.৬% * বৃক্ষ আচ্ছাদিত এলেকা ১৩.৮৫% * বসতি এলেকা ২৩.৩% * কাঠখৰি ৰোপিত এলেকা ২৪.৫৯% * ঔষধি উদ্ভিদৰ এলেকা ৩.৫৯% * খেতিৰ উপযোগী পতিত ভূমি ১৩.৭%
ভূমি মালিকানা	প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ ভূমি ধাৰণৰ ধৰণ **নথি-(I)**ৰ **তালিকা-৩**ত উল্লেখ কৰা হৈছে। এই তালিকাৰ পৰা তলৰ তথ্যসমূহ পোৱা যায় ঃ * ভূমিহীন পৰিয়াল ৬% * উপান্ত কৃষক (দুই হেক্টৰৰ কম মাটি) ৯৪% * কোনো পৰিয়ালৰে দুই হেক্টৰতকৈ অধিক মাটি নাই।
পশুধন	গাঁওখনত পশুধনৰ মুঠ ১৭৯টা। পৰিয়ালসমূহে প্ৰতিপালন কৰা ঘাই ঘাই পশুধন হৈছে ঃ * গাইগৰু ঃ ২৪৮ * ছাগলী ঃ ২০৩ * গাহৰি ঃ ৪৫ * কুকুৰা ঃ ১৫৯ উপৰোক্ত বিষয়ত বিতংভাৱে **নথি-(I)**ৰ **তালিকা-৪**ত উল্লেখ কৰা হৈছে।
গাঁৰৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা	যিকোনো জনগোষ্ঠীৰ বাবে মৌলিক আন্তঃগাঁথনিৰ পৰ্যাপ্ততাই জীৱিকাৰ স্থিতিশীল উপায়ৰ উন্নয়নত সহায় কৰে। গাঁৰত আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমানৰ অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। গাঁৰৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থা সম্পৰ্কে বিতংভাৱে **তথ্য-(I)**ৰ **তালিকা-৫**ত উল্লেখ কৰা হৈছে। উপৰোক্ত নথিৰ পৰা গাঁওৰ আন্তঃগাঁথনি সম্পৰ্কে তথ্যবোৰ এনেধৰণৰ ঃ **বস্তুগত আন্তঃগাঁথনি ঃ** বসতি এলেকাটো পথ, বিদ্যুৎ আৰু পানী যোগান আদি মৌলিক বস্তুগত আন্তঃগাঁথনিৰ পৰা বঞ্চিত। **শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা ঃ** গাঁৰত ন্যূনতম শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য ব্যৱস্থা আছে। দুখন নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ বাহিৰে আনকোনো শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান গাঁওখনত নাই। চৰকাৰী পৰিবহণ ব্যৱস্থাও শোচনীয় আৰু বেচৰকাৰী পৰিবহণ ব্যৱস্থা অনিয়মিত।

	চৰকাৰী কাৰ্যালয় ঃ সকলো চৰকাৰী কাৰ্যালয় (যেনে-থানা, গাঁও পঞ্চায়ত কাৰ্যালয়, ৰাহজ কাৰ্যালয়, বন লাট কাৰ্যালয় আদি) গাঁওখনৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত। ফলত গাঁওবাসী যথেষ্ট অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগা হয় আৰু বসতি অঞ্চলৰ পৰা নিয়মিত যানবাহনো পোৱা নাযায়। **বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান ঃ** বেংক, ডাকঘৰ আদি বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানসমূহ বসতি এলেকাৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত। যদিও দূৰ এলেকাৰ কিছু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ বেংক একাউন্ট আছে। কিন্তু তেওঁলোক বিত্তীয় আদান-প্ৰদান তথা অন্যান্য কামকাজৰ বাবে এই একাউন্ট কমেই ব্যৱহাৰ কৰে।
কৃষিশস্য	গাঁৱত উৎপাদিত কৃষিজাত শস্যৰ বিতং তথ্য **নথি-(I)ৰ তালিকা-৬**ত দিয়া হৈছে। গাঁৱত উৎপাদিত মূল শস্যসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ **খাৰিফ শস্য ঃ** শালিধান, চীনা ধান/বড়োধান, কঁঠাল, আম, জাম, ৰঙালাউ **ৰবিশস্য ঃ** সৰিয়হ, শাক-পাচলি **অন্যান্য ঃ** ৰবৰ, বিলাহী আটাইবোৰ শস্য উৎপাদন বৰষুণৰ উপৰত নিৰ্ভৰশীল।
শস্য উৎপাদনৰ বিৱৰণ	গাঁৱত শস্যৰ উৎপাদন আৰু তাৰ পৰিমাণ **নথি-(I)ৰ তালিকা-৭**ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সৰ্বাধিক ৪৯টা পৰিয়াল শস্য উৎপাদনত জড়িত। উৎপাদন হাৰ তলত দিয়া হ'ল ঃ ক) ধান ঃ উৎপাদন ৫৫৩.১ কুইণ্টল; উৎপাদন হাৰ ৩০.৫ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰ। খ) সৰিয়হ ঃ উৎপাদন ৯ কুইণ্টল, উৎপাদনৰ হাৰ ১৬.১৬ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰ। গ) ৰবৰ ঃ উৎপাদন ২০২ কুইণ্টল, উৎপাদনৰ হাৰ ১২.৯ কুইণ্টল প্ৰতি হেক্টৰ।
পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	গাঁওখনত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা **নথি-(I)ৰ তালিকা-৮**ত উল্লেখ কৰা হৈছে। এই তথ্যৰ পৰা দেখা যায় গাঁৱৰ পশুখাদ্যৰ প্ৰধান উৎসবোৰ নিম্নৰূপ ঃ * শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ * বনাঞ্চলৰ পশুচাৰণ * পৰিয়ালৰ পেলনীয়া বস্তু * সেউজ খাদ্য
বজাৰ	গাঁৱৰ পৰা বিভিন্ন বজাৰৰ দূৰত্ব **নথি-(I)ৰ তালিকা-৯**ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সম্প্ৰদায়ে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰধান বজাৰসমূহ আৰু জে এফ এম চিৰ পৰা দূৰত্ব তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ * গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান ঃ ১০ কিঃমিঃ দূৰত যোগীঘোপা আৰু ১৫ কিঃমিঃ দূৰত গোৱালপাৰাত। * সাপ্তাহিক/অৰ্ধ-সাপ্তাহিক বজাৰ ঃ ১০ কিলোমিটাৰ দূৰৈত যোগীঘোপাত। * প্ৰধান বজাৰ ঃ গোৱালপাৰা, ১৫ কিলোমিটাৰ দূৰৈত
জল সম্পদ	**নথি-(I)ৰ তালিকা-১০**ত জলসম্পদৰ তথ্য দিয়া হৈছে। পানীৰ প্ৰধান উৎসবোৰ আৰু পানীৰ পৰ্যাপ্ততা নিম্নৰূপ ঃ ক) কুঁৱা ঃ পানীৰ পৰ্যাপ্ততা — গোটেই বছৰ খ) জলধাৰা ঃ পানীৰ পৰ্যাপ্ততা — ঋতুকালীন গ) হেণ্ড পাম্প ঃ পানীৰ পৰ্যাপ্ততা—গোটেই বছৰ ঘ) নদী ঃ পানীৰ পৰ্যাপ্ততা—ঋতুকালীন

শক্তিৰ ব্যৱহাৰ	গাঁওখনত শক্তিৰ ঘাই ঘাই উৎসবোৰ **নথি-(I)ৰ তালিকা-১১**ত দেখুওৱা হৈছে। তালিকাত উল্লিখিত তথ্য নিম্নৰূপ ঃ ক) কাঠখৰি ঃ নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল ঃ ৮৬টা, উৎস ঃ বনাঞ্চল, বজাৰ খ) কেৰাচিন ঃ নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল ঃ ৫৫টা, উৎস ঃ বজাৰ। গ) এল পি জি ঃ নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল ঃ ৭টা, উৎস ঃ গেছ এজেন্সি
আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি	**সামাজিক গাঁথনি ঃ** গাঁওৰ অধিকাংশ লোক মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ। গাঁৱত বসবাসকাৰীসকল হৈছে ৰাভা, গাৰো আৰু মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ। সমাজত গভীৰ সামাজিক বিভাজন নাই। মহিলাসকলৰ অৱস্থা সন্তোষজনক। **অৰ্থনৈতিক অৱস্থা ঃ** অৰ্থনৈতিক অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। জীৱিকাৰ প্ৰধান উপায় হৈছে কৃষি, দিন মজুৰি, গাড়ী চলোৱা আদি। অধিকাংশ পৰিয়ালৰ বাৰ্ষিক আয় ১৫০০০-ৰ পৰা ৩০০০০ টকা লৈকে। কিছুসংখ্যকহে জীৱিকাৰ বাবে বহিঃগমন কৰিছে। অতিৰিক্ত তথ্য পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত দিয়া হৈছে।
মানচিত্ৰ	অংশগ্ৰহণমূলক (পি আৰ এ) অনুশীলনৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা তলৰ মানচিত্ৰসমূহ পৰিশিষ্ট-১ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। * গাঁৱৰ মানচিত্ৰ * গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ (পি আৰ এ অনুশীলনৰ সদস্যৰ নাম আৰু সবিশেষ) * গাঁৱৰ সম্পদ মানচিত্ৰ

৩। জীৱিকাৰ সুবিধা বিশ্লেষণ

পি আৰ এ অনুশীলন	গুৱাহাটীৰ আই আই ইৰ দলে খুঁটামাৰী গাঁৱত অনুষ্ঠিত কৰা পি আৰ এ অনুশীলন তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ **তাৰিখ ঃ** ২৬-০২-২০১৬ **স্থান ঃ** খুঁটামাৰী নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, খুঁটামাৰী **উপস্থিত লোকৰ সংখ্যা ঃ** ৬০ **উপস্থিত থাকে ঃ** জে এফ এম চিৰ বিষয়ববীয়াসকল, গাঁওবুঢ়া, সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰীসকল আদি।
পি আৰ এৰ উদ্দেশ্য	অনুশীলনৰ নিৰ্দিষ্ট উদ্দেশ্যসমূহ আছিল পৰিয়ালৰ বৰ্তমানৰ অৱস্থা অধ্যয়ন আৰু সম্প্ৰদায়ৰ অন্যান্য প্ৰাথমিক তথ্য লাভ কৰা, জীৱিকাৰ পদ্ধতি উন্নয়ন আৰু বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে।
পি আৰ এত ব্যৱহৃত সা-সৰঞ্জাম আৰু জ্ঞাত তথ্য	বিভিন্ন সৰঞ্জাম ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু ইয়াৰ পৰা ফলাফল লাভ কৰা হয়। ইয়াৰ ভিতৰত ঃ সামাজিক মানচিত্ৰায়ন সম্পদ স্থানাংক সময় কাল পৰ্যালোচনা জীৱিকাৰ ঋতুকালীনতা ভেন ডায়েগ্ৰাম **পৰিশিষ্ট-৩-ত** বিতংভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে
স্থানাংক	নিম্নোক্ত বিষয়বোৰৰ বাবে স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে ঃ *** জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন** *** প্ৰাৰম্ভিক কাম-কাজ (ই পি এ)** ওপৰৰ বিষয়বোৰ **পৰিশিষ্ট-৩-ত** বিতংভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে । এইবোৰ বিষয় এনেধৰণৰ ঃ **জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ স্থানাংক** ১। বয়ন আৰু চিলাই কাম ২। পশুপালন ৩। সাজ পোছাক তৈয়াৰ

<table>
<tr>
<td></td>
<td>
ই পি এ-ৰ স্থানাংক
<table>
<tr><th>ক্ৰমিক নং</th><th>স্থানাংক অনুসাৰে গাঁৱৰ ই পি এ</th><th>বিতং বিৱৰণ (পৰিশিষ্ট-৩-ত অতিৰিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)</th><th>পুঁজিৰ সম্ভাৱনীয় উৎস/বিভাগ</th></tr>
<tr><td>১</td><td>খোৱাপানী</td><td>প্ৰতিটো পৰিয়াললৈ খোৱা পানীৰ যোগান</td><td>এপিএফবিচি/এন আৰডব্লিউপি</td></tr>
<tr><td>২</td><td>বিদ্যুৎ যোগান</td><td>প্ৰতিটো পৰিয়াললৈ সৌৰ পোহৰ</td><td>এএছইবিৰ সৈতে সংযোগ</td></tr>
<tr><td>৩</td><td>ৰাজহুৱা সভাঘৰ</td><td>৪০x৩৫ ফুটৰ প্লেটফৰ্ম আৰু ভঁৰাল ঘৰ</td><td>এপিএফবিচিৰ পৰা ইপিএ</td></tr>
<tr><td>৪</td><td>ৰন্ধন গেছ সংযোগ</td><td>পৰিয়ালৰ ৭০ সদস্যৰ বাবে বন আঞ্চলিক কাৰ্যালয় সংমণ্ডল কাৰ্যালয়ত ৰন্ধন গেছ বিতৰণ কেন্দ্ৰ</td><td>এপিএফবিচিৰ পৰা ইপিএ</td></tr>
</table>
* জীৱিকা কামকাজৰ উন্নতকৰণৰ বাবে ইপিএ-ৰ নিধিৰ পৰা দুই লাখ টকাৰ কাৰ্যকৰী মূলধনৰ ব্যৱস্থা
* জে এফ এম চি-ৰ সীমাৰ ভিতৰত যন্ত্ৰপাতি সা-সঁজুলিৰ স্থাপনসহ এটা ৰাজহুৱা কৰ্ম গৃহ তথা জে এফ এম চি-ৰ কাৰ্যালয় স্থাপন
</td>
</tr>
<tr>
<td>জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ</td>
<td>জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে চিনাক্ত কৰা হৈছে ঃ
ক) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য
খ) পশুপালন
গ) এন টি এফ পি
ঘ) দক্ষতা উন্নয়ন
ঙ) ঋণ সুবিধা
উপৰোক্ত বিষয়ত অধিক আলোচনা তলত দিয়া হ'ল</td>
</tr>
<tr>
<td>কৃষি আৰু উদ্যানশস্য</td>
<td>কৃষি আৰু উদ্যানশস্যৰ ক্ষেত্ৰত সুযোগসমূহৰ বিষয়ে নথি ঃ ২ৰ তালিকা ঃ ১২ত দেখা যাব।
প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে ঃ
(ক) জৈৱিক কৃষি সম্পৰ্কে অত্যন্ত কম জ্ঞান
(খ) জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ।
(গ) কৃষি আন্তঃগাঁথনি, পাৱাৰটিলাৰ, ট্ৰেক্টৰ আদিৰ দৰে আধুনিক যন্ত্ৰপাতি-সা-সুঁজলিৰ কম ব্যৱহাৰ।
(ঘ) বজাৰৰ চাহিদা অনুসৰি পৰিচালিত নকৰা
ঙ) উৎপাদিত সামগ্ৰি কঢ়িওৱাৰ বাবে পৰিহণ ব্যৱস্থাৰ অভাৱ
চ) বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগৰ অভাৱ</td>
</tr>
</table>

	সুযোগসমূহ ক) অধিক উৎপাদনশীল বীজৰ ব্যৱহাৰ খ) জলসিঞ্চন ব্যৱস্থা আধুনিক যন্ত্রপাতি আদিৰ ব্যৱহাৰে কম খৰচত উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব। গ) অবাধ পৰিবহণ ব্যৱস্থাত কৃষকসকলক তেওঁলোকৰ উৎপাদনৰ সামগ্ৰী নিকটৱৰ্তী বজাৰলৈ লৈ যোৱাত সহায় কৰিব। পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচীসমূহ হৈছে ঃ ক) জৈৱিক কৃষি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ খ) আধুনিক যন্ত্ৰ-পাতি ক্ৰয়ৰ বাবে ঋণৰ সুবিধা প্ৰধান গ) পাচলি খেতিৰ বাবে উৎসাহ প্ৰদান
পশুধন	পশুধন পালন-প্ৰজননৰ সুযোগ সম্পৰ্কে অধিক তথ্য **তালিকা-১৩**ত দিয়া হৈছে। প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে ঃ ক) যোগানৰ নাটনি খ) শোচনীয় বিত্তীয় অৱস্থাৰ বাবে বজাৰৰ পৰা পশুখাদ্য ক্ৰয়ৰ অক্ষমতা গ) গছৰ পৰা খাদ্য আৰু শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবে। সেউজ খাদ্যও প্ৰতি বছৰৰ বাবে পৰ্যাপ্ত নহয়। ঘ) পশু চিকিৎসা কেন্দ্ৰ নাই ঙ) গাখীৰৰ বাবে বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ কম। সুযোগসমূহ হৈছে ঃ ক) দ্ৰততৰ বৃদ্ধি খ) পশুপালনৰ জড়িয়তে অধিক উপাৰ্জন গ) ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ ঘ) আয়ুস বৃদ্ধি ঙ) উপাৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে পশুপালনৰ বাবে উৎসাহ প্ৰদান পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচীসমূহ হৈছে ঃ ক) গাহৰিপালন খ) কুকুৰা পালন ঘ) দুগ্ধ উৎপাদন

এন টি এফ পি	এন টি এফ পিৰ সুবিধাসমূহ **তথ্য-২ৰ তালিকা-১৪**ত প্ৰদান কৰা হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহ হৈছে ঃ ক) এন টি এফ পিৰ কম উপলব্ধতা। খ) কাৰিকৰী জ্ঞান নাই গ) সংসাধন গোট নাই। সুবিধাসমূহ হ'ল — ক) সাৰুৱা পতিত মাটিৰ পৰ্যাপ্ততা। পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল— ক) ফলৰ গছৰ খেতি খ) ভেষজ উদ্ভিদ-ভেষজ আৰু সুগন্ধি উদ্ভিদ আদি।
বিশেষীকৃত দক্ষতা	হস্ততাঁত খাদ্য সংসাধন আৰু পশুপালন সম্পৰ্কীয় দক্ষতা উন্নয়ন বিষয়ে তথ্য **নথি-২ৰ তালিকা-১৫**ত দিয়া হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহ হৈছে ঃ ক) নিকটৱৰ্তী এলেকাত কেঁচামাল পৰ্যাপ্ত নহয় খ) বিভিন্ন প্ৰকাৰ সামগ্ৰী উৎপাদন কৰা নহয়। গ) প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ নাই ঘ) আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ সুবিধাসমূহ হ'ল — ক) আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ খ) ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তৰ্জাতিক মেলা/আলোচনা চক্ৰ/ প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ কৰা অন্যান্য হস্তশিল্পীৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ সৈতে তুলনা কৰি উৎপাদনৰ গুণগতমান আৰু ডিজাইন উন্নত কৰা গ) বজাৰৰ সম্প্ৰসাৰণ পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল— ক) আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ খ) গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান

ঋণৰ সুবিধা	এই সন্দৰ্ভত **নথি-২ৰ তালিকা-১৬**ত আলোচনা কৰা হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহহৈছে ঃ ক) বিত্তীয় বহিৰ্ভূত খ) বেচৰকাৰী ঋণদাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুত ধাৰ্য কৰা সুযোগসমূহ হৈছে ঃ ক) আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন খ) পৰ্যাপ্ত সজাগতা পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচী হৈছে ঃ ক) নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন খ) আত্মসহায়ক গোটৰ বাবে শিক্ষামূলক কৰ্মসূচী
কৌশলগত হস্তক্ষেপ	ওপৰত পৰামৰ্শ হিচাপে আগবঢ়োৱা কৰ্মসূচীসমূহৰ ভিত্তিত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহক জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি ঃ ১) **কৃষি আৰু উদ্যানশস্য ঃ** ট্ৰেক্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ, কৃষি দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী, কীটনাশক, সংকৰ প্ৰজাতিৰ শস্যৰ খেতি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ। ২) **পশুপালন ঃ** গাহৰি পালন, কুকুৰা পালন। ৩) **এন ডব্লিউ এফ পি ঃ** খাদ্য উদ্ভিদৰ খেতি, ভেষজ উদ্ভিদ আৰু সুগন্ধি উদ্ভিদ ৰোপণ আদি। ৪) **বিশেষ দক্ষতা ঃ** আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, গাঁওবাসীক আধুনিকপ্ৰযুক্তি প্ৰদান, দক্ষতা উন্নয়ন আৰু নতুন সামগ্ৰী উৎপাদন আৰু বিবিধ প্ৰকাৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন, প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ। ৫) **ঋণ সুবিধা ঃ** নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন।

৪। জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ	নিম্নোক্ত অৰ্হতাৰ ভিত্তিত জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণৰ দিশ নিৰ্দেশিকা তৈয়াৰ কৰা হৈছে ঃ ক) জীৱিকা সম্পদ খ) জীৱিকাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিক গ) সম্ভাব্য জীৱিকা সম্পৰ্কে অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক ডি এফ ডি আই (আন্তৰ্জাতিক উন্নয়ন নিধি বিভাগ)ৰ স্থিতিশীল জীৱিকা নিৰ্দেশিকা ব্যৱহাৰ কৰি পি আৰ এ-ৰ অনুশীলনৰ সময়ত খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ জীৱিকা পৰিস্থিতি বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। জে এফ এম চি-ৰ বৰ্তমান জীৱিকা পৰিস্থিতি ৰূপৰেখা তলত দিয়া দৰে— * প্ৰাকৃতিক মূলধন * বস্তুগত মূলধন * সামাজিক মূলধন * মানৱ সম্পদ * বিত্তীয় মূলধন
প্ৰাকৃতিক মূলধন	খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ মূল প্ৰাকৃতিক সম্পদ হৈছে প্ৰস্তাৱিত সংৰক্ষিত বনাঞ্চল আৰু গাঁওৰ মাজেদি বৈ যোৱা প্ৰধান নদী ব্ৰহ্মপুত্ৰ। গাঁওবাসীৰ বেছিভাগেই কাঠখৰি, সেউজ খাদ্য, কাঠ আদিৰ বাবে বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। কৃষি আৰু পশুপালনৰ বাবে গাঁওবাসীয়ে নদীৰ পানী ব্যৱহাৰ কৰে। (তালিকা ১০, ১১, বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ তালিকা ৩ বিতং তথ্যৰ বাবে চাব পাৰে)
বস্তুগত মূলধন	খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ গৰিষ্ঠসংখ্যক পৰিয়ালেই কৃষিকাৰ্যত জড়িত আৰু উপান্ত খেতিয়কসকলৰ কৃষি মাটিৰ পৰিমাণ দুই হেক্টৰতকৈয়ো কম। (পৰিশিষ্ট ৬ তালিকা-৩-ত ভূমি মালিকানাৰ ধৰণ সম্পৰ্কে বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।) গাঁওখনত ৫৫টা খেৰৰ ঘৰ ২২টা অৰ্ধ পকী ঘৰ আৰু ৯টা পকী ঘৰ আছে। বিভিন্ন উৎসসমূহৰ পৰা শক্তি ব্যৱহাৰৰ ভিতৰত যেনে বায়'মাছ, কেৰাচিন, বিদ্যুৎশক্তি, ৰন্ধন গেছ আৰু মমবাতি, গাঁওবাসীয়ে ঘৰুৱা আৰু অন্যান্য ব্যৱহাৰৰ বাবে কাঠখৰি আৰু কেৰাচিনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। (পৰিশিষ্ট-৬-ৰ তালিকা ১০, ১১ দ্ৰষ্টব্য)। জে এফ এম চি এলেকাত দুখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আৰু এটা অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ আছে। (দ্ৰষ্টব্য ঃ তালিকা-৫/পৰিশিষ্ট-৬)। জে এফ এম চি-ৰ এলেকাত দুটা কুঁৱা আছে।
সামাজিক মূলধন	জে এফ এম চিৰ কাৰ্যসূচীত গাঁওবাসীৰ ভূমিকা, ক্ৰিয়া আৰু বিশেষ লাভালাভৰ প্ৰতি তেওঁলোক অজ্ঞ হোৱাৰ বাবে গাঁওবাসীয়ে তাত অংশগ্ৰহণ নকৰে। জে এফ এম চি-ৰ ভিতৰত এলেকাত গাঁওত এটা ৰাজহুৱা সভাঘৰ আছে।

মানৱ সম্পদ	জে এফ এম চি এলেকাৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ ৩০ শতাংশৰো অধিক লোক নিৰক্ষৰ। (দ্ৰষ্টব্য ঃ অতিৰিক্ত তালিকা-ii/পৰিশিষ্ট-৬)।
বিত্তীয় মূলধন	জে এফ এম চি এলেকা বা নিকটৱৰ্তী অঞ্চলত চৰকাৰী বেংক বা ঋণ দিয়াা প্ৰতিষ্ঠান নাই। যাৰবাবে গাঁওবাসীয়ে অনানুষ্ঠানিক ঋণ দিওঁতাৰ পৰা ঋণ লয়। গাঁৱৰ সকলো সদস্যৰ বাণিজ্যিক বেংকত একাউণ্ট আছে, কিন্তু তেওঁলোক বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিৰ লাভালাভ সম্পৰ্কে সজাগ নহয়।
জীৱিকা প্ৰসংগ	তলত উল্লেখ কৰা মানৱ ভিত্তিত খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ জীৱিকাৰ কাম-কাজবোৰ চিহ্নিত কৰা হৈছে ঃ ক) জে এফ এম চি-ৰ মুঠ উপাৰ্জনত নিৰ্দিষ্ট জীৱিকাৰ কাম-কাজৰ জৰিয়তে যোগোৱা অৱদান। খ) জীৱিকাৰ নিৰ্দিষ্ট কামত জড়িত উপাৰ্জনকাৰী গোটৰ শতাংশ হাৰ গ) সম্ভাৱনাময় জীৱিকাৰ উপায়ৰ অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক।
জে এফ এম চি-ৰ মুঠ উপাৰ্জনত জীৱিকা কাৰ্যৰ বৰঙণি	ক) ধান খেতি, উদ্যানশস্য খ) দিন মজদুৰ গ) পশুপালন (গাহৰি পালন, কুকুৰা পাল আৰু দুগ্ধ উৎপাদন) ঘ) চাকৰি (চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী চাকৰি)
নিৰ্দিষ্ট জীৱিকা কাৰ্যত জড়িত উপাৰ্জনকাৰী গোট	পৰিয়ালসমূহৰ ওপৰত চলোৱা সমীক্ষা আৰু পি আৰ এ কামকাজৰ জৰিয়তে জানিব পৰামতে আটাইবোৰ পৰিয়াল ওপৰত উল্লেখ কৰা কামকাজত বছৰৰ কোনো নহয় কোনো সময়ত জড়িত। প্ৰাথমিক জীৱিকা ঃ কৃষিকাৰ্য গৌণ জীৱিকা ঃ দিন মজদুৰি, পশুপালন অন্যান্য সেৱাসমূহতো কৰ্মী আছে।
সম্ভাব্য জীৱিকা কামকাজৰ অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক	জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক ১) বয়ন ২) চিলাই কাম ৩) পশুপালন ৪) বাঁহ আৰু বেতৰ কাম
আত্মসহায়ক গোটৰ কামকাজ	গাঁৱত দহটা আত্মসহায়ক গোট আছে। গাঁৱত আত্মসহায়ক গোটবিলাকে নিম্নোক্ত কামকাজ সম্পৰ্কে পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে। ১) সজাগতা সৃষ্টি ২) সংগঠিত কৰা আৰু গোট গঠন ৩) জীৱিকা কামকাজত সমূহীয়াভাৱে গাঁওবাসীক জড়িত কৰা।

সংপৃক্তকৰণ	ভাৰত চৰকাৰৰ তলৰ আঁচনিসমূহৰ সৈতে পৰিকল্পনা কৰা কাৰ্যব্যৱস্থাসমূহ সংপৃক্ত কৰিব পাৰি ঃ ক) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰাম নিয়োগ নিশ্চিতকৰণ আঁচনি (National Rural Employment Guarantee Scheme) — গ্ৰাম্য নিয়োগৰ কাৰণে খ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি বিকাশ যোজনা (Rashtriya Krishi Vikas Yojana) — কৃষি আৰু সংলগ্ন ক্ষেত্ৰৰ বিকাশৰ বাবে। গ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি সিঞ্চয় যোজনা (Rashtriya Krishi Sinchay Yojana) — পানীৰ উৎস উন্নয়ন সহিতে জলসিঞ্চনৰ কাৰণে ঘ) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ জীৱিকা অভিযান (National Rural Livelihoods Mission) ঙ) দক্ষতা বিকাশ আঁচনি (Skills Development Programme) চ) শিক্ষা, ৰেচম, পশুচিকিৎসা, জলসিঞ্চন, উদ্যোগ আৰু মীন বিভাগৰ পৰা সহায়। ছ) উপযোগী হিচাপে বিবেচিত গ্ৰামীণ উন্নয়ন আৰু জীৱিকাৰ বাবে অন্যান্য আঁচনি উপৰোক্ত সম্পৃক্তকৰণে বৰ্তমানৰ পৰিকল্পনাসমূহ সফল কৰি তোলাৰ লগতে এই পৰিকল্পনাৰ কৰ্মসূচী ৰূপায়ণত পৰৱৰ্তী কালতো সহায় কৰিব।

৫। বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ অংশ হিচাপে গাঁও অঞ্চলত বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা বিস্তৃত পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ, পাৰিৱেশিক কাৰ্যসূচী আৰু জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলত উৎপাদন সক্ষমতা; এক বহুনক্ষম ব্যৱস্থাৰে সম্প্ৰদায়ৰ ব্যৱহাৰ আৰু জীৱন ধাৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ লাভ কৰা।

১। জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহৰ বাবে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাই তলৰ বিভাগসমূহ বিবেচনা কৰিছে।

ক) বন বিভাগৰ দ্বাৰা ন্যস্ত কৰা জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহ আৰু

খ) বৃক্ষৰোপিত এলেকা/ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত সম্প্ৰদায়ৰ ভূমি আৰু অধিসূচিত বনাঞ্চলৰ বাহিৰৰ অন্যান্য ভূমি।

উপৰোক্ত দুয়োটা বিভাগৰে জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ অৱস্থা সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল ঃ

১.১। বনাঞ্চল আৰু তাৰ অৱস্থা

বৃক্ষ ৰোপিত (অথবা ৰোপণ কৰিবলগা) অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা বিবেচনা কৰি খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা তলত দিয়াৰ দৰে সংক্ষিপ্তযাৰ কৰা হৈছে।

তালিকা-১ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ আয়তন (হেক্টৰ)	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)	বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০% আৰু ততোধিক ক্ৰাউন ঘনত্ব বাকী- 'ক্ষতিগ্ৰস্ত')	সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬-৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল				
আৰ এফ/পি এফ নাম ঃ গোৱালপাৰা লাট ঃ গোৱালপাৰা	৩০ হেক্টৰ বাঁহ ৰোপণ = ২০ হেক্টৰ মিশ্ৰ ৰোপণ = ১০ হেক্টৰ		ভাল এলেকা ঃ ৩০ হেক্টৰ	৬-৯ মাহ
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা				

১.২। **বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ ঃ**

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলৰ মাটি বালিঅঁহীয়া ধৰণৰ। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকৃতিৰ কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

তালিকা- ২ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ

পৰিমাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	উচ্চ	
উপস্থিতি ঃ		
(ক) পলস	৮	
(খ) বোকামাটি	৩২	
(গ) নতুনকৈ প্ৰস্তুত কৰা ভূমি	নাই	
(ঘ) বালিচাহি	৬০	

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বাবে বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ তলৰ সাৰাংশত দিয়া হ'ল ঃ

ক) পলসুৱা মাটি

খ) সাৰুৱা মাটি

১.৩। **বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ**

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। এইটো মন কৰিবলগীয়া যে স্থানীয় বনাঞ্চলক গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় আৰ্দ্ৰ পৰ্ণপাতী বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ৩ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

প্ৰজাতি	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
প্ৰধান বনজ প্ৰজাতি	গমাৰি	গমেলিনা আৰ্ব'ৰিয়া
	অৰ্জুন	টাৰ্মিনেলিয়া অৰ্জুনা
	একাচিয়া	একাচিয়া এছ পি
	শাল	শ্বোৰিয়াৰোবাষ্টা
	চেগুণ ক'ৰছ	টেক্টোনাগ্ৰেণ্ডিছ পলিয়ালথিয়ানঙ্গিফ'লিয়া
	ডিজেল	কোপাইফেৰালাংছড'ৰ্ফি
সহযোগী	টেৰা	এঙ্গিঅ'স্পাৰ্ম
	সোণাৰু	কাছিয়াফিষ্টুলা
গুল্ম		
ঔষধি উদ্ভিদ	ঘোঁৰা নিম	আজাডিৰাচটাইণ্ডিকা
	আমলখি	ফিলান্থাছেম্বলিকা
উৎপাদন		
অন্যান্য, যদি আছে		

২। বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে অন্যান্য বিষয়

তলৰ উপ-শাখাসমূহত খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচী দিয়া হ'ল ঃ

২.১। জে এফ এম চি-ৰ অতীতৰ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিত অতীতত লোৱা বন সুৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল ঃ

ক) জড়িত পৰিয়াল ঃ ৬৫

খ) জড়িত লোকৰ সংখ্যা ঃ ১৫৪

গ) গৃহীত ব্যৱস্থাৰ সাৰাংশ ঃ টহলদাৰী, বছৰি শাল বাগিচাত অভিযান

ঘ) কোনো আনুষ্ঠানিক ব্যৱস্থা ঃ নাই

২.২। বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

স্থানীয় সম্প্ৰদায়ৰ ঘৰুৱা চাহিদাৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতাৰ তথ্য তলৰ তালিকাত দাঙি ধৰা হ'ল।

তালিকা- ৪ (ক) ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	পৰিয়ালৰ গড় চাহিদা		উৎস
	চাহিদাৰ সময় ব্যৱধান	আনুমানিক পৰিমাণ (প্ৰতি বছৰ)	
কাঠখৰি	বছৰ জুৰি	৮০-৯০ কেজি (বছৰী)	বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	বছৰত এবাৰ	০.১৫ কিউ.মি./বছৰ	বনাঞ্চল
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	নাই		
খুঁটা/বাঁহ	২-৩ বাৰ বছৰত	১০২-২৫৮ বাঁহ/প্ৰতি বছৰ	বনাঞ্চল
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	সঘনে	১০০-১২০ / বছৰ	বনাঞ্চল
এন টি এফ পি	সঘনে	৫-১০ কিঃগ্ৰাঃ/প্ৰতি বছৰ	বনাঞ্চল
অন্যান্য	-	-	-

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিত মুঠ ৮৬টা পৰিয়াল আছে। ওপৰৰ তালিকা আৰু এই পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা প্ৰাপ্ত তথ্য অনুসৰি খুঁটামাৰী গাঁৱৰ বাবে বছৰি মুঠ বনজ উৎপাদনৰ চাহিদা নিজস্ব ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ—

তালিকা- ৪ (খ) ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ সকলো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃগ্ৰাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখৰি	৬৮৮০-৭৭৪০ কিঃগ্ৰাঃ	গোটেই বছৰজুৰি
ঘৰৰ বাবে কাঠ	১২.৯০ কিউঃমিঃ	গোটেই বছৰজুৰি
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	নাই	
খুঁটা/বাঁহ	৮৭৭২-২২১৮৮ বাঁহ	গোটেই বছৰজুৰি
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	৮৬০০-১০৩২০ কিঃগ্ৰাঃ	গোটেই বছৰজুৰি
এন টি এফ পি	৪৩০-৮৬০ কিঃগ্ৰাঃ	গোটেই বছৰজুৰি

উৎস ঃ ওপৰৰ তালিকা-৪ (ক) আৰু সম্প্ৰদায়ৰ নথিৰ মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা—

(*)= পৰিয়ালসমূহৰ মুঠ গড় চাহিদাৰ পৰিমাণ (তালিকা-৪ (ক-ৰ পৰা) × ৮৬ পৰিয়াল

২.৩। গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা উপ-শাখাৰ তথ্যৰ ভিত্তিত খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদাৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৬ ঃ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বন উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা

বন উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰয়োজন (কিঃ গ্ৰাঃ বছৰি) তালিকা-৪ (খ)ৰ পৰা	উদ্ধৃত্ত বিপণন (কিঃ গ্ৰাঃ) তালিকা ৫ (খ)ৰ পৰা	মুঠ প্ৰয়োজনীয়তা (কিঃ গ্ৰাঃ)
কাঠখৰি	৬৮৮০-৭৭৪০ কিঃ গ্ৰাঃ	—	৬৮৮০-৭৭৪০ কিঃ গ্ৰাঃ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	১২.৯০ কিউ.মি.	—	১২.৯০ কিউ.মি.
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	নাই	—	নাই
বাঁহ	৮৭৭২-২২১৮৮ বাঁহ	—	৮৭৭২-২২১৮৮ বাঁহ
খুঁটা	নাই	—	নাই
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	৮৬০০-১০৩২০ কিঃগ্ৰাঃ	—	৮৬০০-১০৩২০ কিঃগ্ৰাঃ
এন টি এফ পি	৪৩০-৮৬০ কিঃগ্ৰাঃ	—	৪৩০-৮৬০ কিঃগ্ৰাঃ

৩। বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্ত বিষয়

৩.১। সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা- ৭ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

সমস্যাৰ ধৰণ	প্ৰাসংগিক (হয়/নহয়)	গুৰুত্ব (হয়/নহয়)
চৰণীয়া পথাৰ-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চৰণীয়া পথাৰ- অন্যান্য এলেকাৰ পশু	হয়	হয়
বেআইনীভাৱে কাঠকটা	নহয়	নহয়
কাঠ চোৰাং চালান	হয়	হয়
দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	হয়	হয়
বনভূমি বেদখল	হয়	হয়
সাপৰ দংশন/জীৱনৰ প্ৰতি ভাবুকি/ বন সুৰক্ষাৰ সময়ত বিপদ	হয়	হয়
ভেষজ উদ্ভিদ চুৰি	নহয়	নহয়

এইদৰে উপৰোক্ত জে এফ এম চিত বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়ত সন্মুখীন হোৱা দিশসমূহ হ'ল—

ক) চৰণীয়া পথাৰ — স্থানীয় জন্তু

খ) চৰণীয়া পথাৰ — অন্যান্য এলেকাৰ জন্তু

৩.২। বনাঞ্চল ক্ষতিৰ কাৰণসমূহ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিত বনাঞ্চলৰ ক্ষয়-ক্ষতিৰ কাৰণসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি—

ক) জনজাতি লোকৰ দ্বাৰা পৰম্পৰাগত পদ্ধতিত খেতি

খ) ৰন্ধন গেছৰ ওপৰত কম নিৰ্ভৰতাৰ ফলত জে এফ এম চি-ৰ সদস্যসকল আৰু নিকটৱৰ্তী গাঁওসমূহত মানুহৰ কাঠখৰি সংগ্ৰহৰ ওপৰত অত্যধিক নিৰ্ভৰতা

গ) বনাঞ্চল বেদখল

(**উৎস ঃ** প্ৰফৰ্মা-৩, তালিকা ৩.৬/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা)

৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ত বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলৰ উপ-শাখাত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি, যেনে সুৰক্ষাৰ পৰিকল্পনা, বন উন্নয়ন (পৰিচৰ্যা), নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন, তত্বাৱধান আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ কাম-কাজ।

৪.১। সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলত দিয়াৰ দৰে—খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ পূৰ্বে আলোচিত উপ-শাখা ৩.১ৰ পৰা আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৮ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা কৰ্ম (প্ৰযোজ্য হিচাপে প্ৰফৰ্মা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব	বনাঞ্চল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্ৰাধিকাৰ (উচ্চ /মধ্যম/নিম্ন)
পহৰাদাৰ নিযুক্তি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল		পুৱা ৬ বজাৰ পৰা সন্ধিয়া ৬ বজা	মধ্যম
সামাজিক বেৰ	চাৰিসীমা	ৰোপিত এলেকাৰ সীমাজুৰি	চৰণীয়াৰ ঋতু	উচ্চ
অগ্নি সুৰক্ষা	বনাঞ্চলৰ ভিতৰত	—	হেমন্ত-শীত	উচ্চ

এইদৰে খুঁটামাৰী জে এফ এম চিত পৰিকল্পনা কৰা উল্লেখযোগ্য প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ (উচ্চ/মধ্যম অগ্ৰাধিকাৰসহ) তলত দিয়াৰ দৰে—

ক) পহৰাদাৰ নিয়োগ

খ) সামাজিক বেৰ

গ) অগ্নি সুৰক্ষা

ঘ) টহলদাৰী

৪.২। প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ ধৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৯ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	জে এফ এম চি-ৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)	মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি	নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টৰ)
ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ পুনৰুদ্ধাৰ	হয়	হয়	এপ্ৰিল-আগষ্ট	
কটা গছৰ গুৰিৰ সুৰক্ষা				
জলবিভাজিকা নিৰাময়	হয়	হয়		নাই
জলাধাৰ				
ঘাঁহ-বন নিৰণি				
বাঁহ ৰোপণ	হয়	হয়	মাৰ্চ-এপ্ৰিল	
বীজ সিঁচা	হয়	হয়	জুন-জুলাই	নাই
শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ	হয়	হয়	জুন-জুলাই অক্টোবৰ-নৱেম্বৰ	নাই
কলম আৰু নিৰাময়				
বস্তুগত বেৰ	হয়	নহয়	ছেপ্টেম্বৰ-নৱেম্বৰ	নাই
সামাজিক বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	১০০ হেক্টৰ
অন্যান্য কাম-কাজ				

এইদৰে খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল এলেকাত নিৰাময় কাম-কাজৰ বাবে নিম্নোক্ত প্ৰস্তাৱসমূহ দিয়া হৈছেঃ

ক) বীজ সিঁচা খ) শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ

গ) বস্তুগত বেৰ ঘ) সামাজিক বেৰ

৪.৩। বনাঞ্চল উন্নতকৰণ পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম-কাজ আৰু বন সৃষ্টি

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিষয়বোৰ তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১০ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল উন্নতকৰণ পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	ৰোপণৰ বাবে হেক্টৰ হিচাপত ৰোপণ মডিউল	ব্লক ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ	প্ৰজাতি	স্থান ব্যৱধান (মিটাৰ × মিটাৰ)
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰুজ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	৫০	উচ্চ	শাল, বহেৰা, অৰ্জুন ছিদা	৪×৪
ব্লক ৰোপণ (কাঠখৰি)	৫০	উচ্চ	চেগুণ, গমাৰি, ছিছু, ঘোঁৰানিম, বহেৰা, অৰ্জুন	২×২
এন টি এফ পি	১০০	উচ্চ	আমলখি, বহেৰা, শিলিখাৰ বীজ সিঁচা	২×২
মুঠ এলেকা (হেক্টৰ)	২০০	—	—	—

৪.৪। বনাঞ্চল উন্নতকৰণ — বাৰ্ষিক লক্ষ্য মাত্ৰা

ওপৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত দহ বছৰ সময়সীমাৰ বাবে বাৰ্ষিক লক্ষ্য তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা-১০ (ক) ঃ কাঠখৰি ৰোপণ-খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ত বন উন্নতকৰণৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা

(বছৰ-১-৫)

ৰোপণৰ নাম	ঃ কাঠখৰি ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	ঃ ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	ঃ ৫০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	ঃ ২×২ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ২৫০০ পুলি
খণ্ডৰ সংখ্যা	ঃ ১টা খণ্ড
প্ৰজাতি	ঃ চেগুণ, আজাৰ, কৰৈ, অৰ্জুন, ঘোঁৰানিম, বাঁহ (জাতি, কেঁকো, ভলুকা, বিজুলী)

বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ
২০১৬-১৭	পুনৰুজ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা, প্ৰাকৃতিক-জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম। খণ্ড ৰোপণ ২×২ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ২৫০০টা পুলি
২০১৭-১৮	ৰোপণ প্ৰতিপালন
২০১৮-১৯	ৰোপণ প্ৰতিপালন
২০১৯-২০	ৰোপণ প্ৰতিপালন
২০২০-২১	ৰোপণ প্ৰতিপালন
২০২১-২২	প্ৰথম, পঞ্চম, নৱম, ত্ৰয়োদশ আদি শাৰীত গছ কটা আৰু এই গছ কটা শাৰীসমূহত ৰোপণ/বীজ সিঁচা
২০২২-২৩	দ্বিতীয়, ষষ্ঠ, দশম, চতুৰ্দশ আদি শাৰীত গছ কটা আৰু এই গছ কটা শাৰীসমূহত ৰোপণ/বীজ সিঁচা
২০২৩-২৪	তৃতীয়, সপ্তম, একাদশ, পঞ্চদশ আদি শাৰীত গছ কটা আৰু এই গছ কটা শাৰীসমূহত ৰোপণ/বীজ সিঁচা
২০২৪-২৫	চতুৰ্থ, অষ্টম, দ্বাদশ, ষষ্ঠদশ আদি শাৰীত গছ কটা আৰু এই গছ কটা শাৰীসমূহত ৰোপণ/বীজ সিঁচা
২০২৫ আৰু তাৰ পিছত	২০২১-২২ৰ পৰা ২০২৪-২৫ লৈ একেখিনি কাৰ্য নিৰন্তৰভাৱে পুনৰাবৃত্তি কৰা

২০২৫লৈকে ২০২১-২২-তৰ পৰা ২০২৪-২৫-অৰ কামকাজ নিৰন্তৰভাৱে পুণৰাবৃত্তি

তালিকা-১০ (খ) ঃ শাল মিশ্ৰিত সহযোগীৰ সৈতে খণ্ড ৰোপণ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ত বন উন্নতকৰণৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা (বছৰ-১-১০)

ৰোপণৰ নাম	ঃ শাল মিশ্ৰিত সহযোগীৰ সৈতে খণ্ড ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	ঃ ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৬-২৭ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	ঃ ৫০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	ঃ ৪×৪ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ৫০০ পুলি
ৰোপণ কৰিবলগীয়া পুলিৰ সংখ্যা	ঃ ১২৫০০+২৫০০ (খালী ঠাই পূৰণ)
প্ৰজাতি	ঃ শাল; সহযোগী-বহেৰা, অৰ্জুন, ছিদা, হল্দু
হাৰ	ঃ এ পি এফ বি চি এছৰ দ্বাৰা অনুমোদিত (প্ৰতি দুবছৰৰ মূৰে মূৰে ২০% বৃদ্ধি হ'ব)

বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ
প্ৰথম বছৰ	পুনৰুজ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা, প্ৰাকৃতিক-জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম @ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ।
দ্বিতীয় বছৰ	৪×৪ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, এপ্ৰিল-জুন মাহত প্ৰতি হেক্টৰত ৫০০ পুলি ৰোপণ, এলেকাটোৰ জি পি এছ মাৰ্কিং
তৃতীয় বছৰ	এপ্ৰিল-জুন মাহত খালীঠাই পূৰণ
	নিৰণি; কলম আদি দিয়া কাম
চতুৰ্থ বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
পঞ্চম বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
ষষ্ঠ বছৰ	কলম দিয়া কাৰ্য
সপ্তম বছৰ	ঝুম খেতি আৰু কলম দিয়া কাৰ্য
অষ্টম বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
নৱম বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
দশম বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে

তালিকা-১০ (গ) ঃ এন টি এফ পিৰ খণ্ড ৰোপণ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ত বন উন্নতকৰণৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা (বছৰ-১-১০)

ৰোপণৰ নাম	ঃ এন টি এফ পিৰ ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	ঃ ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৬-২৭ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	ঃ ১০০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	ঃ ২×২ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ২৫০০ পুলি
ৰোপণ কৰিবলগীয়া পুলিৰ সংখ্যা	ঃ ২৫০০০০ (১২৫০০০ টা পুলি বছৰী)
ব্লকৰ সংখ্যা	ঃ দুটা (প্ৰতিটো ৫০ হেক্টৰকৈ)
প্ৰজাতি	ঃ আমলখি, শিলিখা, ভোমোৰা, বহেৰা, আম, মধুৰিআম, নিম, অৰ্জুন আদি

বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ
প্ৰথম বছৰ	পুনৰুজ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা, প্ৰাকৃতিক-জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম @ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ। ৩খন কাঁইটীয়া তাঁৰৰ বেৰ ২৮০০ আৰএম @ ৫৬.৩৬ টকা
দ্বিতীয় বছৰ	২×২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, এপ্ৰিল-জুন মাহত প্ৰতি হেক্টৰত ২৫০০ পুলি ৰোপণ, এলেকাটোৰ জি পি এছ মাৰ্কিং, ঘাঁহ-বন আঁতৰোৱা
তৃতীয় বছৰ	নিৰণি, ঘাঁহ-বন আঁতৰোৱা, খালি ঠাই পূৰণ
চতুৰ্থ বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
পঞ্চম বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
ষষ্ঠ বছৰ	ওপৰৰ দৰে একে
সপ্তম বছৰ	কলম দিয়া কাৰ্য, মৰা আৰু অৰ্ধ মৃত পুলি অপসাৰণ কৰি নতুন পুলি ৰোপণ, ফল আৰু ঔষধি উদ্ভিদ সংগ্ৰহ

৪.৫। **নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা**

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা তলৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ প্ৰকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল

ক) জে এফ এম চিৰ মানুহৰ নাৰ্ছাৰী (বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীসহ)

বিতং ব্যাখ্যা তলত দিয়া হ'ল—

জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে। ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত আছে বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীৰ জে এফ এম চি কাৰ্য।

তালিকা- ১১ (ক) ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	ৰোপিত পুলি	উন্নয়নৰ বছৰ	পুলিৰ সংখ্যা	মন্তব্য
গাঁৱৰ ভিতৰত	গমাৰি, চেগুণ, ঘোঁৰানিম, ভেলকৰ, জাম, অৰ্জুন, বহেৰা বাঁহ আদি	২০১৫-১৬	১,২৫,০০০	২০১৬-১৭ বৰ্ষত গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া খালী ঠাই পূৰণৰ বাবে গছপুলি প্ৰদান। গছপুলি জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী বিভাগীয় নাৰ্ছাৰী দুয়োটাৰ পৰাই উপলব্ধকৰণ।
		২০১৬-১৭	২৫,০০০	২০১৭-১৮ বৰ্ষত গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া খালী ঠাই পূৰণৰ বাবে গছপুলি প্ৰদান।
		২০১৭-১৮	২০,০০০	২০১৮-১৯ বৰ্ষত গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া খালী ঠাই পূৰণৰ বাবে গছপুলি প্ৰদান।
		২০১৮-১৯	১০,০০০	২০২০-২১ বৰ্ষত গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া খালী ঠাই পূৰণৰ বাবে গছপুলি প্ৰদান।
		২০২০-২১ৰ পৰা আগলৈ	৩২,০০০	প্ৰতি বছৰে মাজৰ শাৰীসমূহত (মুঠ এলেকাৰ ১/৪ অংশ) গছৰোপণ।

৪.৬ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা- ১০ বছৰ

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিত বৃক্ষৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। ই দহবছৰীয়া সময়ৰ বাবে ধাৰ্য কৰা হৈছে।

(ক) কাঠখৰি ৰোপণ

তালিকা- ১২ (ক) ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ কাঠখৰি ৰোপণৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬	কাঠখৰি ৰোপণ কাৰ্যপৰিকল্পনাত প্ৰদান কৰা অনুযায়ী

(খ) শাল— এ এন আৰ

তালিকা- ১২ (খ) ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ শাল এ এন আৰৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰৰ পৰা দশম বছৰলৈ	শাল-এ এন আৰৰ বাবে কাৰ্যপৰিকল্পনা; সহযোগী সহ শাল

(গ) এন টি এফ পি/ঔষধি উদ্ভিদ

তালিকা- ১২ (গ) ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ এন টি এফ পি/ঔষধি উদ্ভিদৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা	
প্ৰথম বছৰৰ পৰা সপ্তম বছৰ আৰু আগলৈ	কাঠ ভিন্ন বনজ প্ৰজাতিৰ ব্লক ৰোপণৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি	

৫ ঃ প্ৰত্যাশিত সুফল

এই উপ-শাখাত খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষাৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা হৈছে, লগতে বিতৰণ পদ্ধতি সম্পৰ্কেও উল্লেখ কৰা হৈছে।

৫.১ কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে ওপৰৰ সংক্ৰান্তত তলৰ তালিকাখন দিয়া হ'ল ঃ

এই বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনত ইয়াৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষাৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল সমূহ উল্লেখ কৰা হৈছে।

তালিকা- ১৪ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষাৰ জৰিয়তে প্ৰত্যাশিত সুফল

সামগ্ৰী	**মাহ**	**বছৰ (নিৰ্দেশক)**	**পৰিমাণ**
কাঠখৰি	বছৰজুৰি	২০২০-২১	২ কুইণ্টল বছৰি/পৰিয়াল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	বছৰজুৰি	২০২৫-২৬	২-৩ কাণ্ড বছৰি
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	বছৰজুৰি	২০২৫-২৬	৬-৭ টুকুৰা বছৰি/পৰিয়াল
বাঁহ	বছৰজুৰি	২০১৭-১৮ৰ আগলৈ	১০০ টুকুৰা /পৰিয়াল
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা ঘাঁহ আৰু পশুখাদ্য	—	—	—
এন টি এফ পি	জুন-জুলাই	২০২১-২২ৰ আগলৈ	১ মেট্ৰিকটন
মজুৰি	ৰোপণ আৰু প্ৰতিপালন	২০১৬-১৭ৰ আগলৈ	—
কাঠখৰি গছ কটা	বছৰি নৱেঃ-ডিচেঃ ১২০ প্ৰতিহেক্টৰ	২০২১ৰ আগলৈ	—

৫.৯ বিতৰণ পদ্ধতি

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ বাবে সুফলসমূহৰ বিতৰণ পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১৫ ঃ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ বাবে বিতৰণ পদ্ধতি

পদ্ধতি	**সামগ্ৰী**
সমভাৱে বিতৰণ কৰিব লাগিব	এন টি এফ পি, শাল (যেনেকৈ ৰাজহ বণ্টন হয়)
সদস্যসকলৰ দ্বাৰা মুকলিকৈ সংগ্ৰহ কৰা হ'ব	কাঠখৰি
অন্যান্য পদ্ধতি	এন টি এফ পিৰ সংসাধন

পৰিশিষ্ট তালিকা

পৰিশিষ্ট নং	শিৰোনাম	পৃষ্ঠা নং
১	**মানচিত্ৰ** অৱস্থান মানচিত্ৰ গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ গাঁৱৰ সম্পদ মানচিত্ৰ	২২-২৫
২	**গাঁৱৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ মানচিত্ৰ (জি আই এছ)**	২৬
৩	**পি আৰ এ অনুশীলন**	২৭-৩৫
	সামাজিক মানচিত্ৰায়ন সম্পদৰ স্থানাংক সময়সীমা পুনৰীক্ষণ জীৱিকাৰ ঋতুকালীনতা ভেন ডায়েগ্ৰাম চাপাট্টি ডায়েগ্ৰাম অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক ঃ সম্ভাব্য জীৱিকা আৰু ই পি এ	
৪	**আলোকচিত্ৰ**	৩৮-৩৯
৫	**জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ তালিকা**	৪০
৬	**পূৰণ কৰা তালিকা-** (প্ৰ'ফৰ্মা ১ৰ পৰা ৪) অংশগ্ৰহণকাৰীৰ তালিকা	৪১-৪৮

পৰিশিষ্ট-১

১. অৱস্থানৰ মানচিত্ৰ

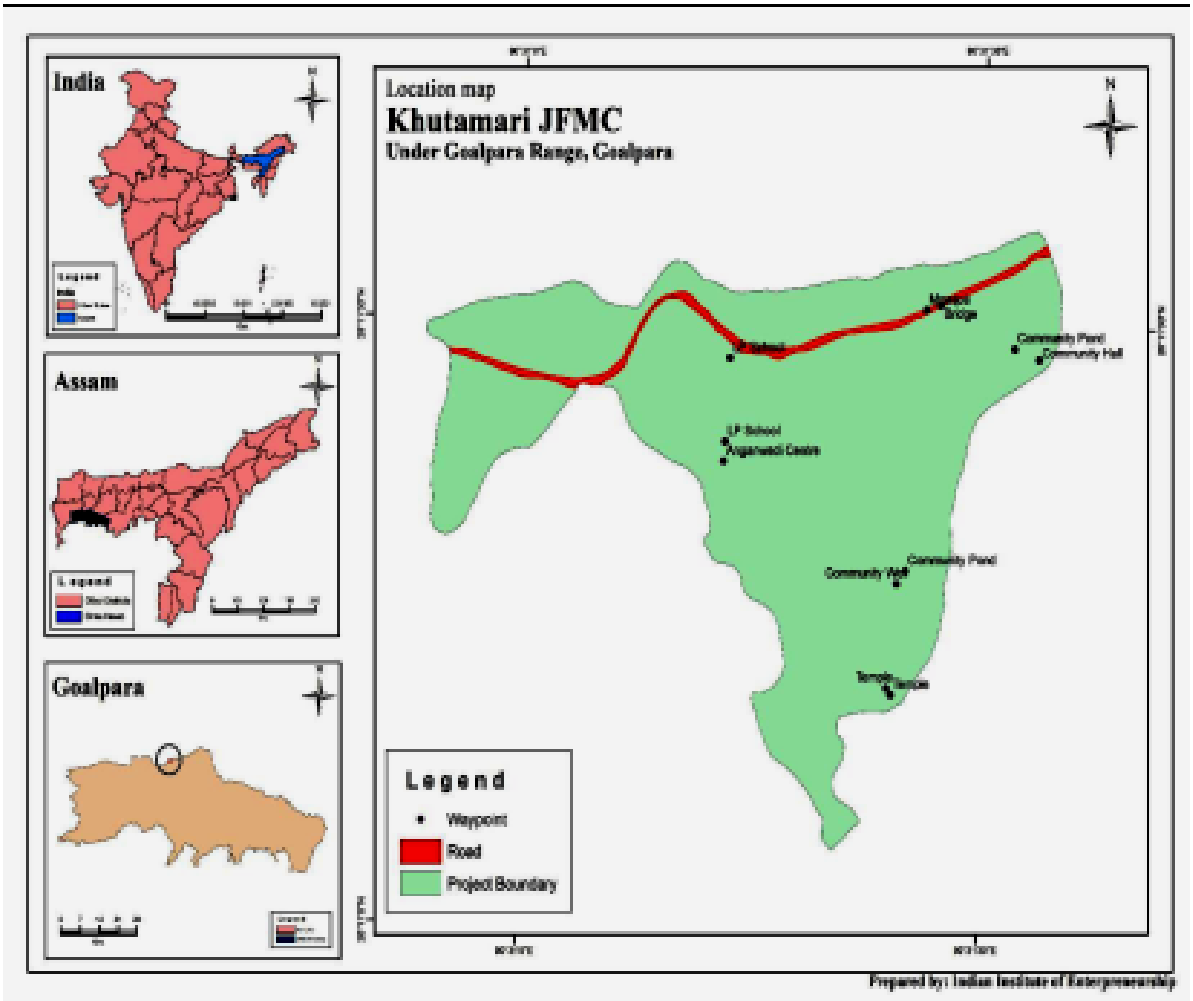

২. গাঁৱৰ মানচিত্ৰ

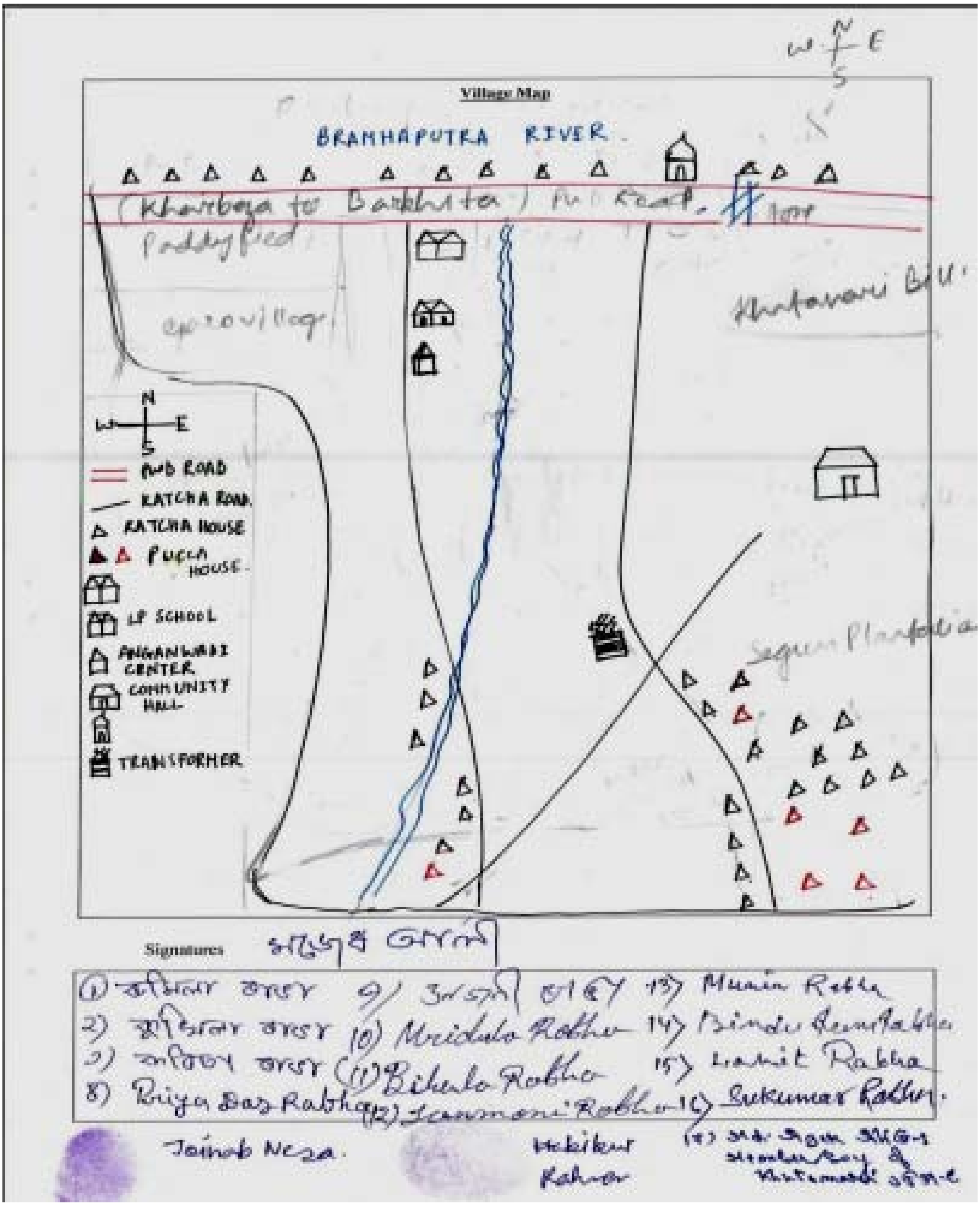
Village Map
BRAMHAPUTRA RIVER
N
W
E
S
PWD ROAD
KATCHA ROAD
KATCHA HOUSE
PUCCA HOUSE
LP SCHOOL
ANGANWADI CENTER
COMMUNITY HALL
TRANSFORMER
Signatures
Mridula Rabha
Sukumar Rabha

৩. গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ

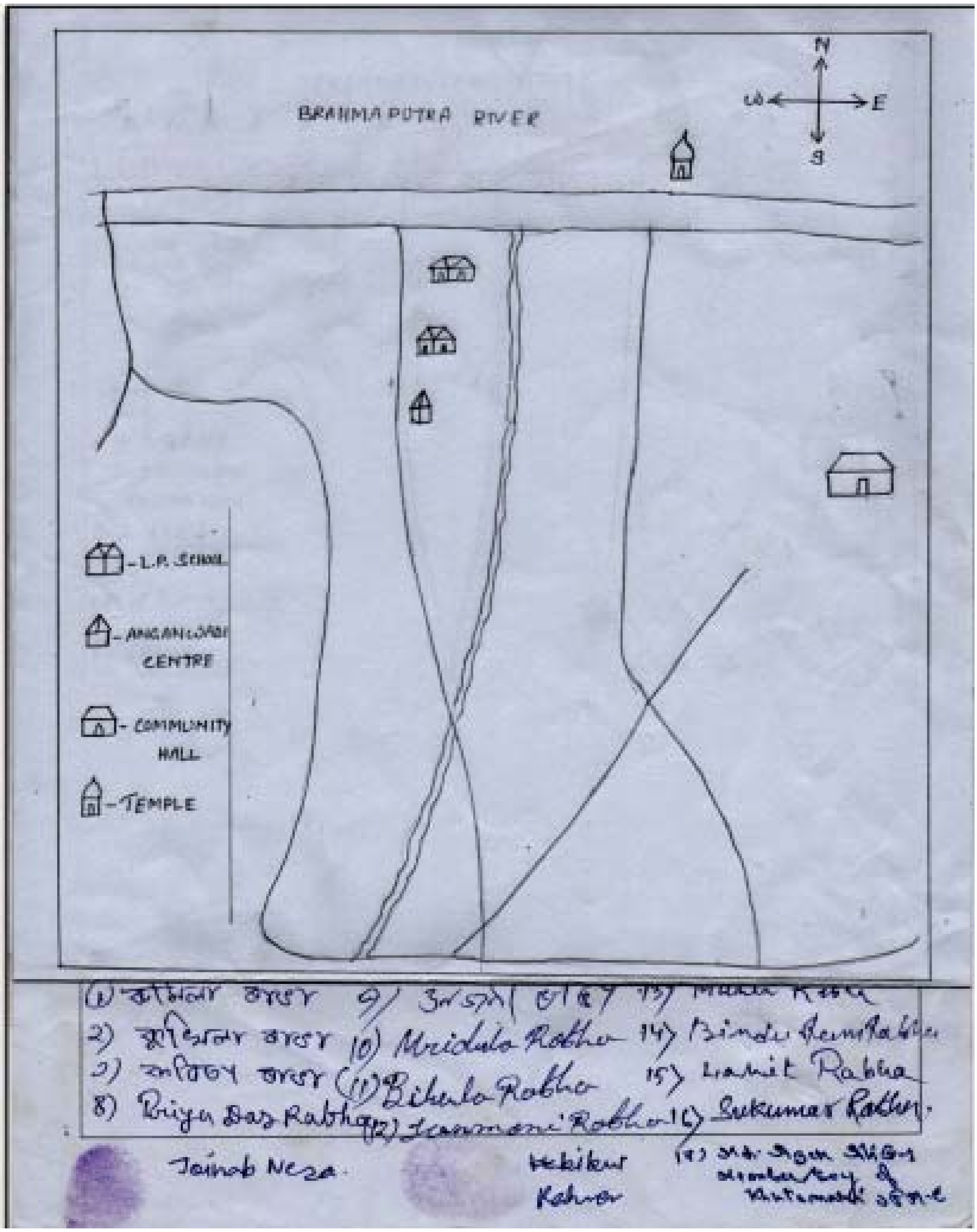

৪. সম্পদৰ মানচিত্ৰ

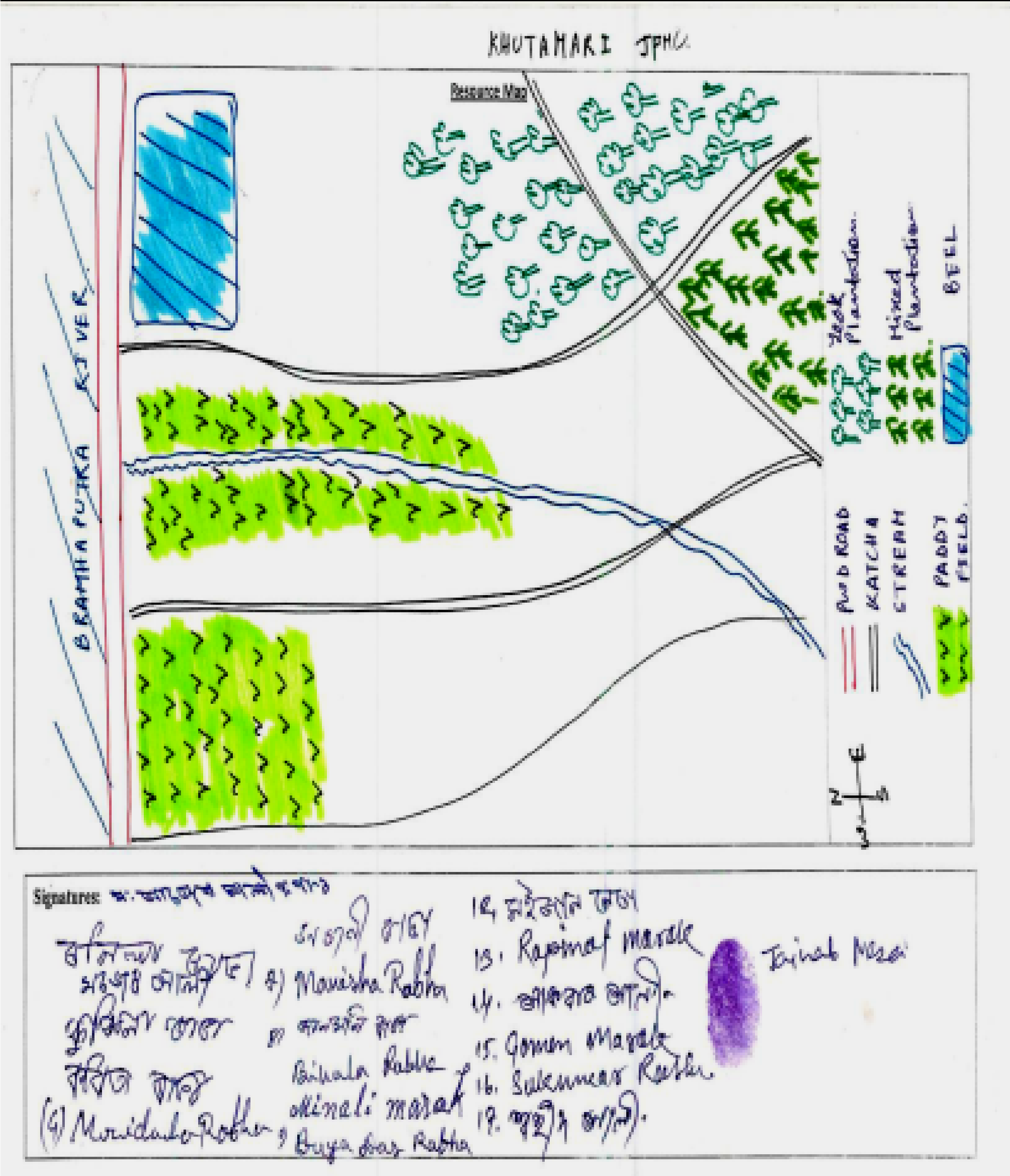

পৰিশিষ্ট-২

ভূমি ব্যৱহাৰ/জি আই এছ-ৰ সম্পদৰ মানচিত্ৰ

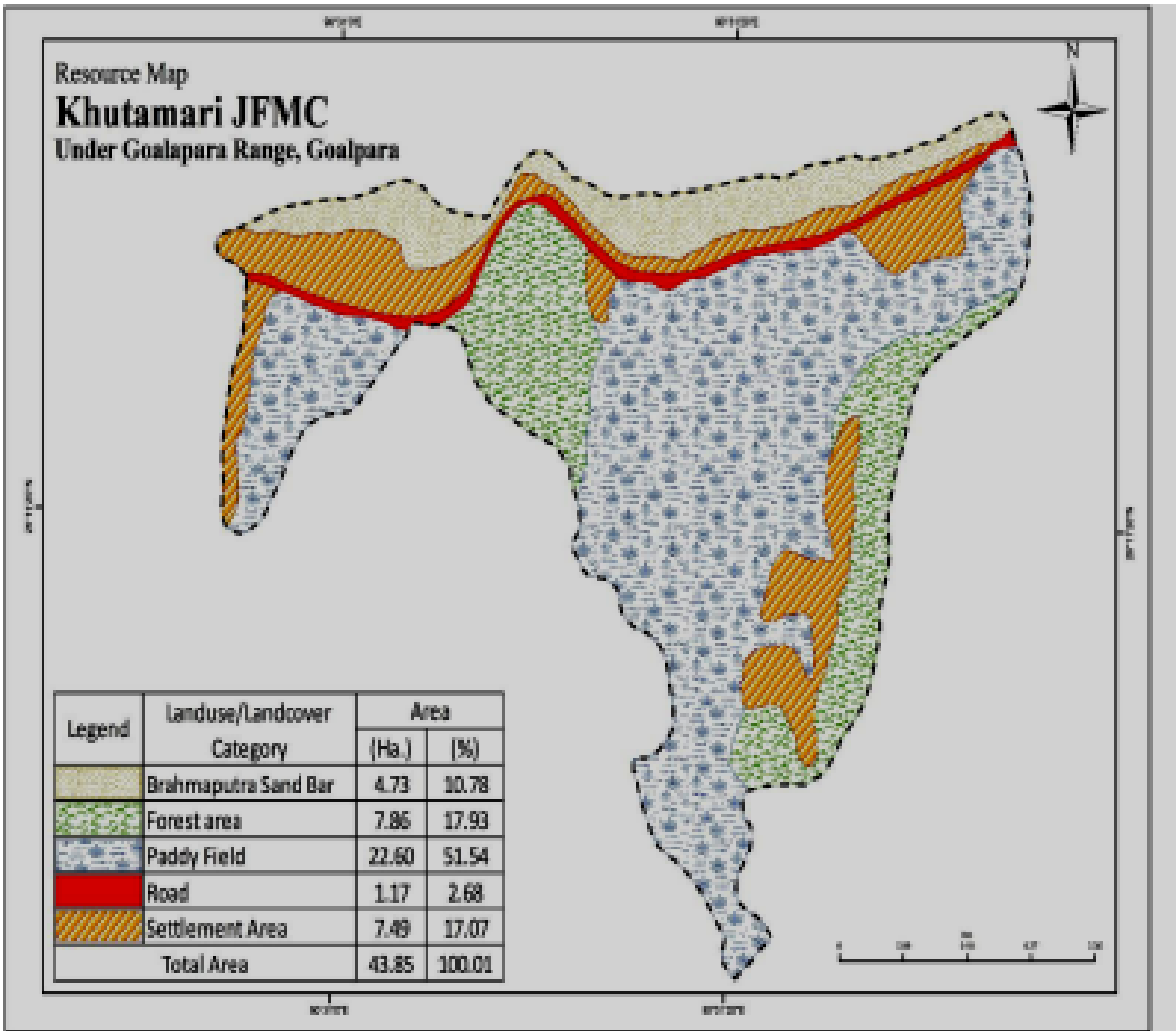

Source: Google earth Imagery

Prepared by: Indian Institute of Entrepreneurship

পৰিশিষ্ট ৩

পি আৰ এ কাৰ্যকলাপ

অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ণৰ স্থান আৰু সময় ঃ

জে এফ চি-ৰ নাম ঃ	খুঁটামাৰী
অংশগ্ৰহণকাৰীৰ সংখ্যা ঃ	৫০/৬০
সময় ঃ	পুৱা ৯ বজা, ২৬ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০১৭
স্থান ঃ	খুঁটামাৰী প্ৰাথমিক বিদ্যালয়

তালিকা ঃ ৩.১ খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত গাঁৱৰ সংক্ষিপ্ত তথ্য

ক্ৰঃ নং	গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	জনসংখ্যা		
			মুঠ	পুৰুষ	মহিলা
১	খুঁটামাৰী	৮৬	৫৫৯	৩২৮	২৩১

পি আৰ এ কলা-কৌশলৰ অনুশীলনত ব্যৱহৃত বিভিন্ন পি আৰ এ পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

ক) সামাজিক মানচিত্ৰায়ন

খ) সম্পদৰ স্থানাংক

গ) সময়-কাল পৰ্যালোচনা

ঘ) ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ

৩.১ সামাজিক মানচিত্ৰায়ন

খুঁটামাৰী জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত গাঁওবোৰৰ পৰিয়ালসমূহৰ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা পৰ্যবেক্ষণৰ উদ্দেশ্যে সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ কাম-কাজ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। এই মানচিত্ৰায়নত পৰিয়ালসমূহৰ আৱাসৰ ধৰণ, বিদ্যালয়ৰ পৰ্যাপ্ততা, সামাজিক আন্তঃগাঁথনি, ধৰ্ম আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিশ্বাস আদি চিহ্নিত কৰা হয়। সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ পূৰ্বে পি আৰ এত গাঁওবাসীক সমবেত কৰাৰ উদ্দেশ্যে গাঁৱৰ ভিতৰতে এক সজাগতা শিবিৰ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। পি আৰ এ কাম-কাজত গাঁওবাসীয়ে সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰিছে। সমান্তৰালভাৱে কিছু গাঁওবাসীৰ লগত প্ৰাথমিক পৰ্যালোচনাৰ কাম কৰা হয়। গাঁওবাসীয়ে এই মানচিত্ৰায়ন প্ৰক্ৰিয়াত সক্ৰিয়ভাৱে আৰু উৎসাহেৰে অংশগ্ৰহণ কৰে।

তালিকা ৩.২ ঃ গাঁৱৰ বিষয়ে তথ্য

সামাজিক তথ্য	মুঠ পৰিয়াল	৮৬
	কেঁচা ঘৰৰ সংখ্যা	৫৬
	অৰ্ধপকী ঘৰৰ সংখ্যা	২১
	পকী ঘৰৰ সংখ্যা	৯
উল্লেখযোগ্য বিষয়	প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	২
	নদী	১
	জলধাৰা	২
	বিদ্যুৎ টেন্সফৰ্মাৰ	২
	ৰাজহুৱা সভাঘৰ	১
	অংগনৱাড়ী বিদ্যালয়	১
	চৰণীয়া পথাৰ তথা খেলপথাৰ	১

সূত্ৰ ঃ পি আৰ এ

সামাজিক মানচিত্ৰৰ জ্ঞাত তথ্য

■ সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ অধীনত চলোৱা অধ্যয়নত মুঠ ৮৬টা পৰিয়াল চিনাক্ত কৰা হয়। ইয়াৰে ৯টা ঘৰ পকী ৫৬টা ঘৰ কেঁচা আৰু ২১টা অৰ্ধপকী ঘৰ। এই শ্ৰেণী বিভাগৰ উপৰি মানচিত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান যেনে ৰাজহুৱা সভাঘৰ বিদ্যালয়, খেলপথাৰ, টেন্সফৰ্মাৰৰ স্থান, জলধাৰা আৰু সেতুও অঁকণ কৰা হয়।

■ গাঁৱত শিক্ষা ব্যৱস্থা তুলনামূলকভাৱে সন্তোষজনক আৰু গাঁওখনত জে এফ এম চি এলেকাৰ ভিতৰত দুখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছে।

■ কোনো সামাজিক অশান্তি নোহোৱাকৈ ৰাভা আৰু মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ মানুহ একেলগে বসবাস কৰি আছে।

জ্ঞাত তথ্য

■ গাঁৱৰ প্ৰধান যাতায়াতযোগ্য ৩৭নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ গাঁওখনৰ পৰা ৫ কিঃমিঃ নিলগত। গাঁৱৰ পৰা ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথলৈকে সংযোগ কৰা পথছোৱা পকী।

■ খুঁটামাৰী গাঁৱত ৮৫ শতাংশ পৰিয়ালৰ বিদ্যুৎ সংযোগ আছে। কিন্তু দৈনিক প্ৰাপ্ত বিদ্যুৎ অত্যন্ত কম (দিনত ৫ ঘণ্টাৰো কম)।

■ পৰিয়ালসমূহৰ ৰন্ধন গেছৰ সংযোগ নাই। পৰিয়ালবোৰে এতিয়াও ৰন্ধা-বঢ়াৰ বাবে বনাঞ্চলৰ কাঠখৰিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। তেওঁলোকে কাঠখৰি আৰু কাঠ কিনিবলৈ নিকটৱৰ্তী ঘোগীঘোপা বজাৰলৈও (১০ কিঃমিঃ) যায়।

■ প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ জে এফ এম চি-এলেকাৰ পৰা ৪ কিঃমিঃ নিলগত বৰভিটাত অৱস্থিত চৰকাৰী পৰিবহণ পৰ্যাপ্ত নহয়। ফলত মৌলিক সুবিধাখিনিৰ বাবে গাঁওবাসীয়ে খোজকাঢ়ি বা চাইকেলেৰে যাতায়াত কৰিব

লগীয়া হয়।

■ এটা অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ আছে য'ত প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য সেৱাৰ কামকাজৰ উপৰি প্ৰতিষেধমূলক পৰামৰ্শ আৰু যোগান, পুষ্টি আৰু পৰিপূৰণ শিক্ষা প্ৰদান আৰু প্ৰাক বিদ্যালয় কামকাজবোৰ কৰা হয়। কিন্তু অংগনৱাড়ী কৰ্মীৰ অভাৱত এইবোৰ সা-সুবিধা গাঁওবাসীয়ে নাপায়গৈ। কেৱল মাজে-সময়ে আহাৰ যোগান ধৰা হয়। গাঁৱৰ ভিতৰত দুখন নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছে। উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে গাঁৱৰ বাহিৰলৈ যাবলগীয়া হয়।

■ জে এফ এম চি-ৰ এটা ৰাজহুৱা সভাঘৰ আছে যদিও সেয়া পৰিত্যক্ত অৱস্থাত আছে।

■ গাঁৱত এখন চৰণীয়া পথাৰ আছে। যিখন গাঁওবাসীয়ে পশু চাৰণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰে। কিন্তু এইবোৰ পথাৰ সৰ্বাধিক ছয়মাহৰ বাবে উপলব্ধ। বিশেষ এলেকা ঋতুকালীনভাৱে পশু চাৰণৰ বাবে দিয়া হয় আৰু বাকী ঠাইত পশুখাদ্য গজিবলৈ দিয়া হয়।

■ জে এফ এম চি-ৰ এলেকাত কেইবাটাও পানীৰ উৎস আছে। অৱশ্যে খোৱাপানীৰ সুবিধা পৰ্যাপ্ত নহয়। গাঁওৰ মাজেদি বৈ যোৱা এটা ঋতুকালীন জলধাৰা আছে আৰু গাঁওখন ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ পাৰত অৱস্থিত। মানুহে জলধাৰা আৰু নদীৰ পৰা কৃষিকাৰ্য, পশুপালন আৰু ঘৰুৱা কামকাজৰ বাবে পানী সংগ্ৰহ কৰে। আনহাতে, খোৱাপানীৰ বাবে গাঁওবাসীয়ে ঘাইকৈ ৰাজহুৱা কুঁৱা, ব্যক্তিগত কুঁৱা অথবা হেণ্ড পাম্প ব্যৱহাৰ কৰে।

৩.২ সম্পদৰ স্থানাংক

সম্প্ৰদায়ৰ বিভিন্ন ধৰণৰ সম্পদৰ গৰাকীৰ অৱস্থা চিহ্নিত আৰু বিশ্লেষণ কৰি পৰিয়ালসমূহৰ সদস্যসকলৰ সম্পদৰ স্থানাংক বা হিত আদিৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। এই স্থানাংক নিৰ্ধাৰণে প্ৰকল্পৰ হিতাধিকাৰীসকলৰ আৰ্থ-সামাজিক স্তৰ নিৰ্ধাৰণৰ বিষয়ে জনাত মূল্যায়নকাৰীসকলক সহায় কৰে আৰু স্থানীয় মানুহৰ সম্পদ /অৱস্থা আদিৰ সংজ্ঞা সূচক নিৰ্ধাৰণতো সহায় কৰে। নিম্নোক্ত মানৰ ভিত্তিত সম্পদৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছেঃ

ক) বৃত্তি/জীৱিকা

খ) ভূমি মালিকানা

গ) আৱাসৰ প্ৰকাৰ

ঘ) সম্পদৰ মালিকানা

ইয়াত দেখা গ'ল যে ৮৭ শতাংশ লোক দুখীয়া, প্ৰায় ১১ শতাংশ লোক মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ আৰু প্ৰায় ২ শতাংশ ধনী হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে। দুখীয়া লোকসকল বিশেষভাৱে অনীয়মিয়া দিন মজদুৰ, কেতিয়াবা তেওঁলোকে ধানখেতিৰ বাবে মাটি আধিত লয়। ধনীলোকসকল ঘাইকৈ ৰবৰ খেতিয়ক আৰু ধানৰ খেতি কৰে আৰু ধানখেতি কৰা লোকসকলৰ যথেষ্ট পৰিমাণ কৃষি মাটি আছে। তেওঁলোকৰ টেলিভিছন, দুচকীয়া যান আৰু ৰেডিঅ' আছে। মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ লোকসকল ৰবৰ খেতি, উদ্যানশস্য উৎপাদনৰ লগতে নিজা কৃষিভূমি আৰু আধি লোৱা মাটিত ধানখেতিও কৰে।

৩.৩ সময়কাল সমীক্ষা

অতীতৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ তথা ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ ঘটনাপ্ৰৱাহৰ বিষয়ে জানিবলৈ, দলটোৱে সময়কাল বিশ্লেষণ কৰিছিল। দলটোৰ সদস্যসকলে স্থানীয় পৰিঘটনাৰ বিষয়ে জানিবলৈ গাঁওবুঢ়াৰ সৈতে, বয়োজ্যেষ্ঠ ব্যক্তি আৰু যুৱ প্ৰজন্মৰ কিছু সদস্যৰ সৈতে আলোচনা কৰিছিল আৰু তাৰ পৰা তেওঁলোকে কেনেধৰণে এনেকুৱাধৰণৰ অৱস্থাৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিছিল আৰু এই পৰিঘটনাসমূহৰ প্ৰভাৱ তেওঁলোকৰ জীৱন তথা গাঁৱৰ উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত পৰিছিল সেই বিষয়ে এক ধাৰণা গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হয়।

তালিকা- ৩.৩ ঃ সময়কাল সমীক্ষা

বছৰ	পৰিঘটনা	প্ৰকাৰ
১৯৫৬	গাঁওখন স্থাপন	গঠনাত্মক
১৯৬০	খুঁটামাৰী গাড়ো নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় স্থাপন	গঠনাত্মক
১৯৮০	অন্য ঠাইৰ পৰা খুঁটামাৰী গাঁৱত লোকৰ প্ৰব্ৰজন	গঠনাত্মক
১৯৮১	নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় স্থাপন	গঠনাত্মক
১৯৮২	জে এফ এম চি-ৰ ভিতৰত মছজিদ নিৰ্মাণ	গঠনাত্মক
১৯৮৩	কলেৰাত গাঁওখন বেয়াকৈ আক্ৰান্ত	ধ্বংসাত্মক
১৯৮৮	বানপানীত গাঁওখন বেয়াকৈ ক্ষতিগ্ৰস্ত	ধ্বংসাত্মক
১৯৯০	গাঁৱত প্ৰথম মেট্ৰিক পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ	সাফল্য
১৯৯৫	গাঁৱত প্ৰথম স্নাতক পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ	সাফল্য
২০১৫	খুঁটামাৰী জে এফ এম চি-ৰ গঠন	সামাজিক গোট

সূত্ৰ ঃ পি আৰ এ

জ্ঞাত তথ্য ঃ

ক্ষেত্ৰ সমীক্ষাৰ সময়ত আৰু আমাৰ গৱেষণাত এইটো পৰ্যবেক্ষণ কৰা হ'ল যে জে এফ এম চিৰ ঐতিহাসিক তথ্যই কয় যে তাত ৬টা গঠনাত্মক পৰিঘটনা সংঘটিত হৈছে, এটা সামাজিক গোট আৰু মাত্ৰ এটা ধ্বংসাত্মক ঘটনা, যিটো ১৯৮৮ চনত হোৱা বানপানী আৰু ইয়াৰ ফলত গ্ৰামাঞ্চলত বিস্তৰ ক্ষতি হয়।

৩.৪ জীৱিকা ক্ৰিয়াকলাপৰ ঋতুকালীন মানচিত্ৰায়ন ঃ

তথ্য সংগ্ৰহ আৰু বিপদ আৰু দুৰ্যোগৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ক চিহ্নিত কৰাৰ বাবে ঋতুকালীন পঞ্জিকা তৈয়াৰ কৰা হৈছে। গাঁওবাসীৰ সৈতে আয়োজিত সমূহীয়া হৰণ হিচাপে সৰল ৰেখাচিত্ৰ অংকন কৰা হয় ঋতুকালীন প্ৰৱণতা বৃদ্ধি বা হ্ৰাস দেখুৱাবলৈ। বৰষুণ, শস্যক্ৰম, শ্ৰমিকৰ চাহিদা, মজুৰি আদায় দিয়া নিয়োগৰ পৰ্যাপ্ততা, বহিৰ্গমন, মানুহৰ ৰোগৰ ঘটনা, ব্যয়ৰ পৰ্যায় আদিৰ দৰে ঋতুকালীন পাৰ্থক্যবোৰ বিবেচনা কৰা হৈছে। তদুপৰি, উৎসৱসমূহৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ সময়বিলাককো সামৰি লোৱা হৈছে।

ঋতুকালীন মানচিত্ৰায়নে মূলতঃ ঋতুকালীন শস্যৰ বিবিধতা অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। ঋতুকালীন মানচিত্ৰায়নত, আমি কৃষি শস্য আৰু ইয়াৰ কাম-কাজৰ তিনিটা সময় যেনে বীজ সিঁচা, খেতি কৰা আৰু খেতি চপোৱা এই বিষয়কেইটা গোটেই বছৰজুৰি কেতিয়া কেনেকৈ কৰা হয় সেইটো লক্ষ্য কৰিছিলো। ঋতুকালীন মানচিত্ৰায়নৰ পৰা এইটো পোৱা গ'ল যে গ্ৰামাঞ্চলত কৰা মুখ্য কৃষি হ'ল ধান। ইয়াৰ উপৰি চীনা ধান, সৰিয়হ, আলু, জলকিয়া আদিও খেতি কৰা হয়। সমূহীয়া আলোচনাৰ সময়ত (এফ জি ডি) লাভ কৰা তথ্য মতে পশুধন পালন (গাহৰি), দোকান, বয়ন, ৰাজমিস্ত্ৰী, চিলাই, কাঠমিস্ত্ৰী এইসমূহ প্ৰকৃতিগতভাৱে ঋতুগত নহয় যদিও ইয়াক তালিকাত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। আলোচনাত এইটোও জানিব পৰা হৈছে যে, তেওঁলোকৰ বহুতেই অস্থায়ী কৰ্মী হিচাপে উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বাহিৰৰ চহৰলৈও যায় আৰু কাৰখানাৰ কামত নিযুক্ত হয়।

তালিকা- ৩.৪ ঃ জীৱিকা কামকাজৰ ঋতুকালীন ধৰণ

শ্ৰেণী		কামকাজৰ সময়		
		বীজ সিঁচা	শস্য চপোৱা	সংগ্ৰহ
কৃষি	শালি ধান	জুন-জুলাই	আগষ্ট-অক্টোবৰ	নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ
	চীনা ধান	জানুৱাৰী-মাৰ্চ	মাৰ্চ-মে	জুন-জুলাই
	আলু	এপ্ৰিল-মে'	ছেপ্টেম্বৰ-অক্টোবৰ	নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ
	পিঁয়াজ	এপ্ৰিল-মে'	ছেপ্টেম্বৰ-অক্টোবৰ	নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ
	ৰবৰ	(এপ্ৰিল-ডিচেম্বৰ) লেটেক্স সংগ্ৰহ		
কৃষি বহিৰ্ভূত	বয়ন	গোটেই বছৰজুৰি		
	পশুপালন			
	দৈনিক মজদুৰি			
	দোকানী			
	বাঁহৰ শিল্প			
	ৰাজমিস্ত্ৰী			
	ইলেক্ট্ৰিচিয়ান			
	চিলাই কাম			

সূত্ৰ ঃ পি আৰ এ

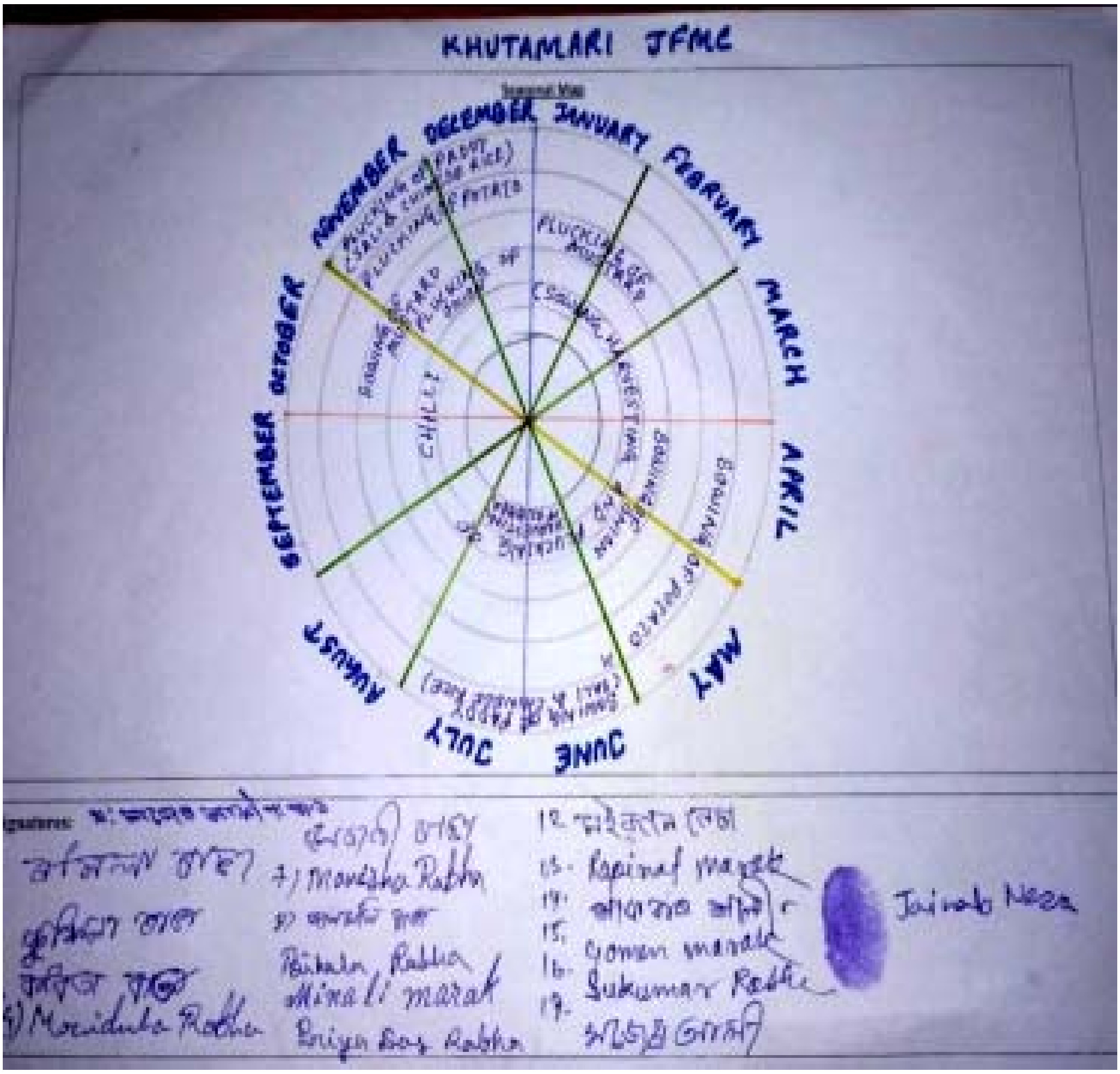

চিত্ৰ ৩.২ ঃ ঋতুকালীন আৰু জীৱিকাৰ মানচিত্ৰ

জ্ঞাত তথ্য ঃ

■ ৰাভা সম্প্ৰদায়ৰ মানুহৰ বয়ন সম্পৰ্কে পৰম্পৰাগত জ্ঞান আছে। কিন্তু তেওঁলোক বোৱা সামগ্ৰীৰ চাহিদা সম্পৰ্কে সচেনত নহয় আৰু বিপণন সংযোগ তেওঁলোকৰ নাই। বজাৰৰ সৈতে যথোপযোক্ত সংযোগ গঢ়ি তোলাৰ জড়িয়তে পৰিয়ালসমূহে তেওঁলোকৰ মাহিলী উপাৰ্জন বৃদ্ধি কৰিব পাৰে। যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ জীৱন-যাত্ৰাৰ মান উন্নত কৰাত সহায় হ'ব।

■ সমীক্ষা চলোৱা এলেকাত পশুপালন যদিও জীৱিকাৰ এক ভাল উৎস কিন্তু এইক্ষেত্ৰতো বহু সমস্যা আছে। সমূহীয়া আলোচনাৰ সময়ত এইবোৰ সমস্যা সম্পৰ্কে কিছু আলোচনা হৈছিল। য'ত উল্লেখ কৰা হৈছে চৰকাৰী বিভাগৰ পৰা কোনো সহায় নাই ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ পশুচিকিৎসা সেৱাৰ অনুপস্থিতি, পশুপালন সম্পৰ্কে কাৰিকৰী দিক নিৰ্দেশনাৰ অভাৱ ৰক্ষণাবেক্ষণ ব্যয় আৰু অসময়ত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা আৰু উচ্চ মূল্যৰ প্ৰসংগ।

৩.৩ ভেন ডায়েগ্রাম

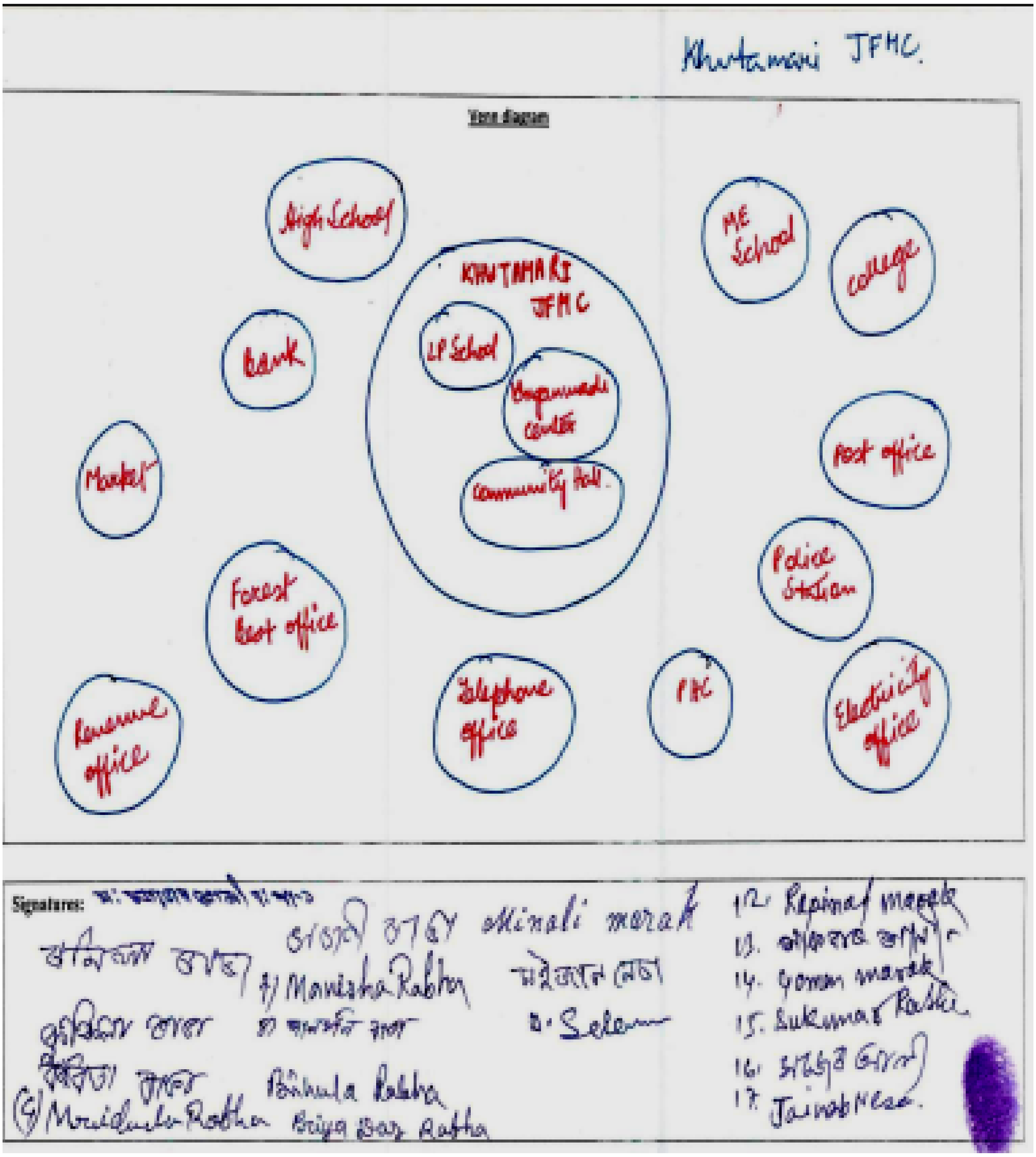
Khutamari JFMC.
Venn diagram
High School
KHUTAMARI JFMC
LP School
Anganwadi center
Community Hall
Bank
Market
Forest Beat office
Revenue office
Telephone office
PHC
ME School
College
Post office
Police Station
Electricity office
Signatures:

৩.৪ চাপাট্টি ডায়েগ্রাম

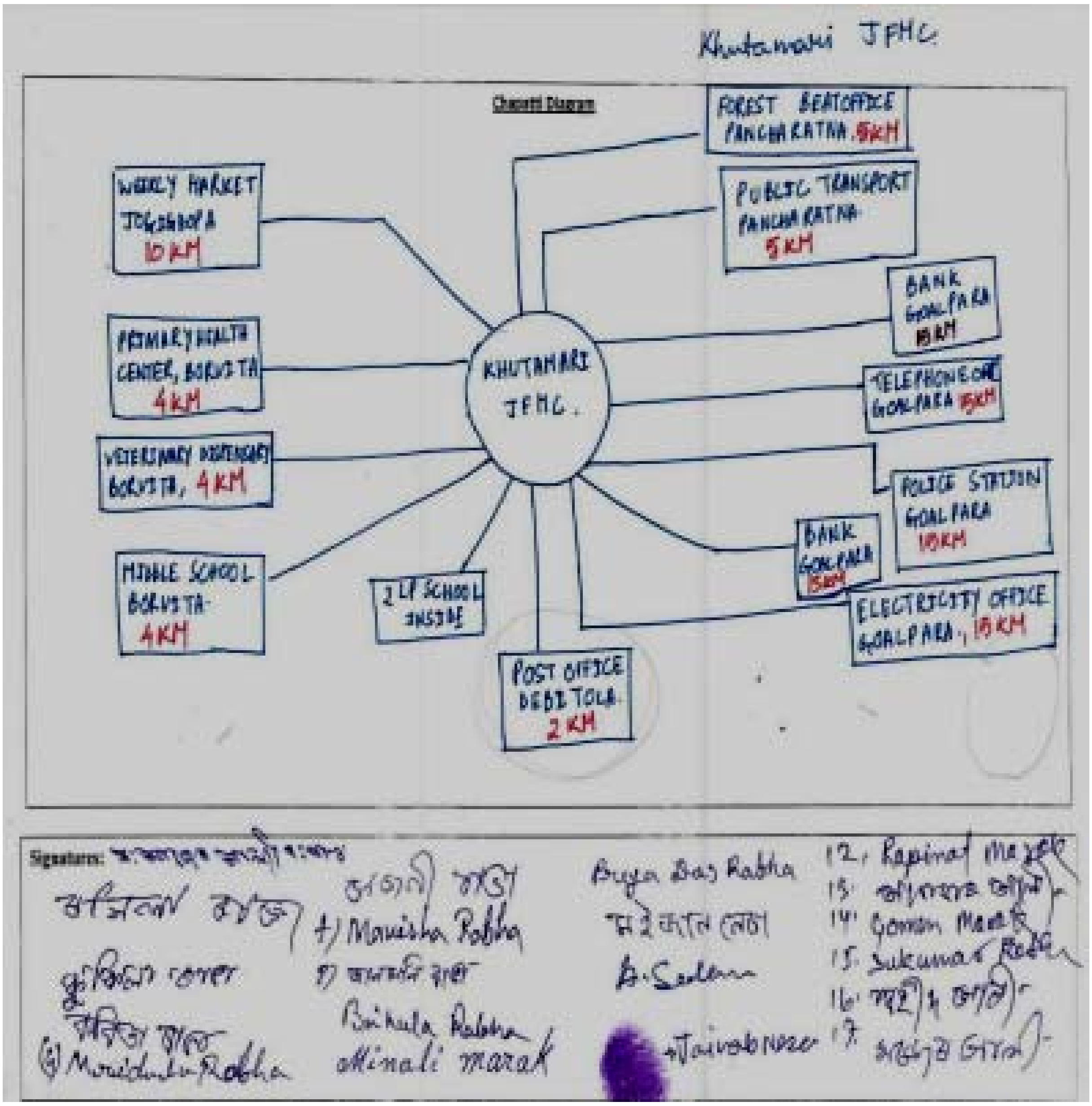

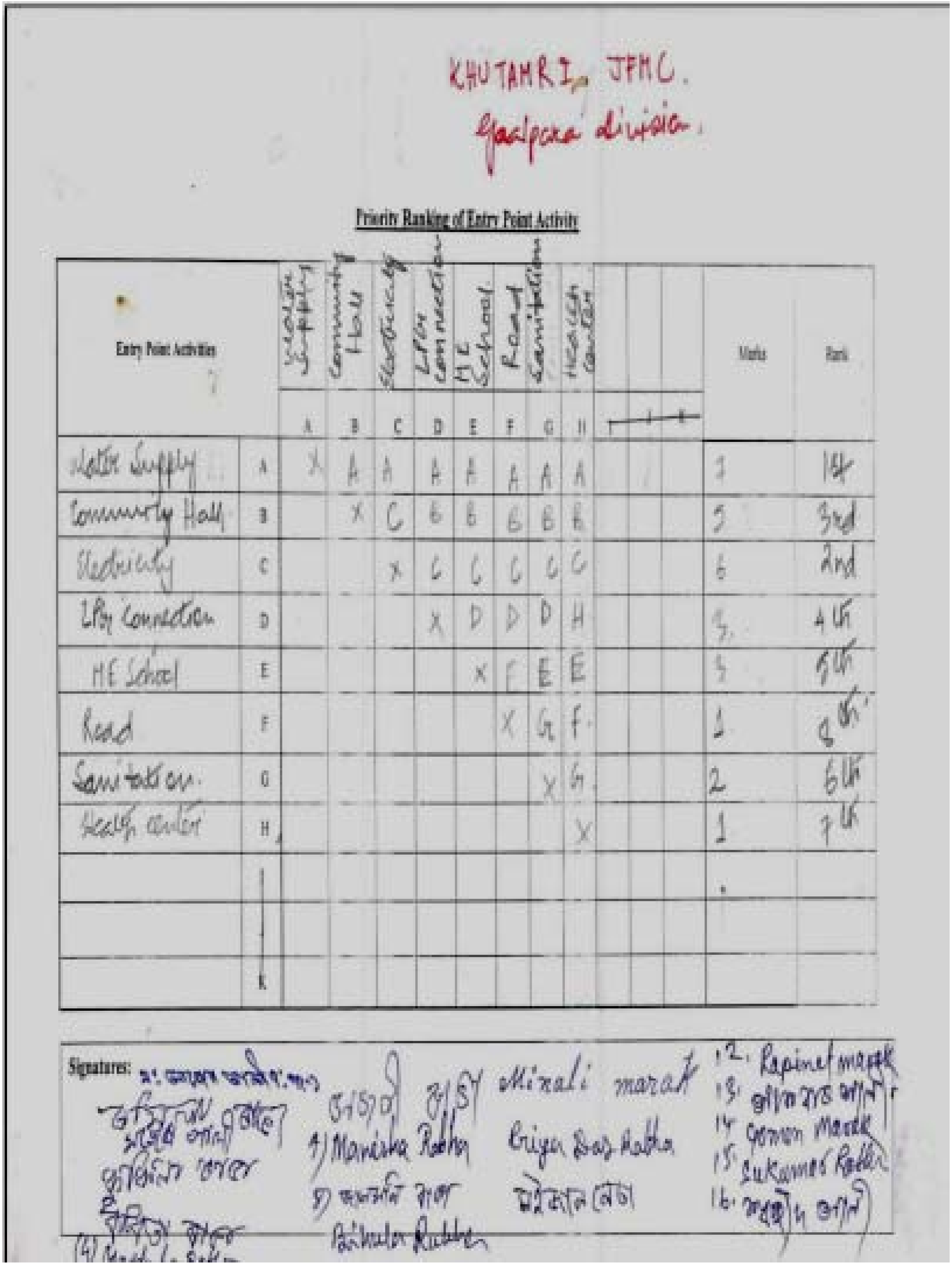
KHUTAMRI JFMC.
Goalpara division.

Priority Ranking of Entry Point Activity

Entry Point Activities		A Water Supply	B Community Hall	C Electricity	D LPG connection	E ME School	F Road	G Sanitation	H Health Center				Marks	Rank
Water Supply	A	X	A	A	A	A	A	A	A				7	1st
Community Hall	B		X	C	B	B	B	B	B				5	3rd
Electricity	C			X	C	C	C	C	C				6	2nd
LPG Connection	D				X	D	D	D	H				3	4th
ME School	E					X	F	E	E				3	5th
Road	F						X	G	F				1	8th
Sanitation	G							X	G				2	6th
Health center	H								X				1	7th
	K													

Signatures:
4) Manisha Rabha
Mirali marak
Brijen Das Rabha
12. Rapinet marak
14. Gomon marak
15. Sukumar Rabha
Bahadur Rabha

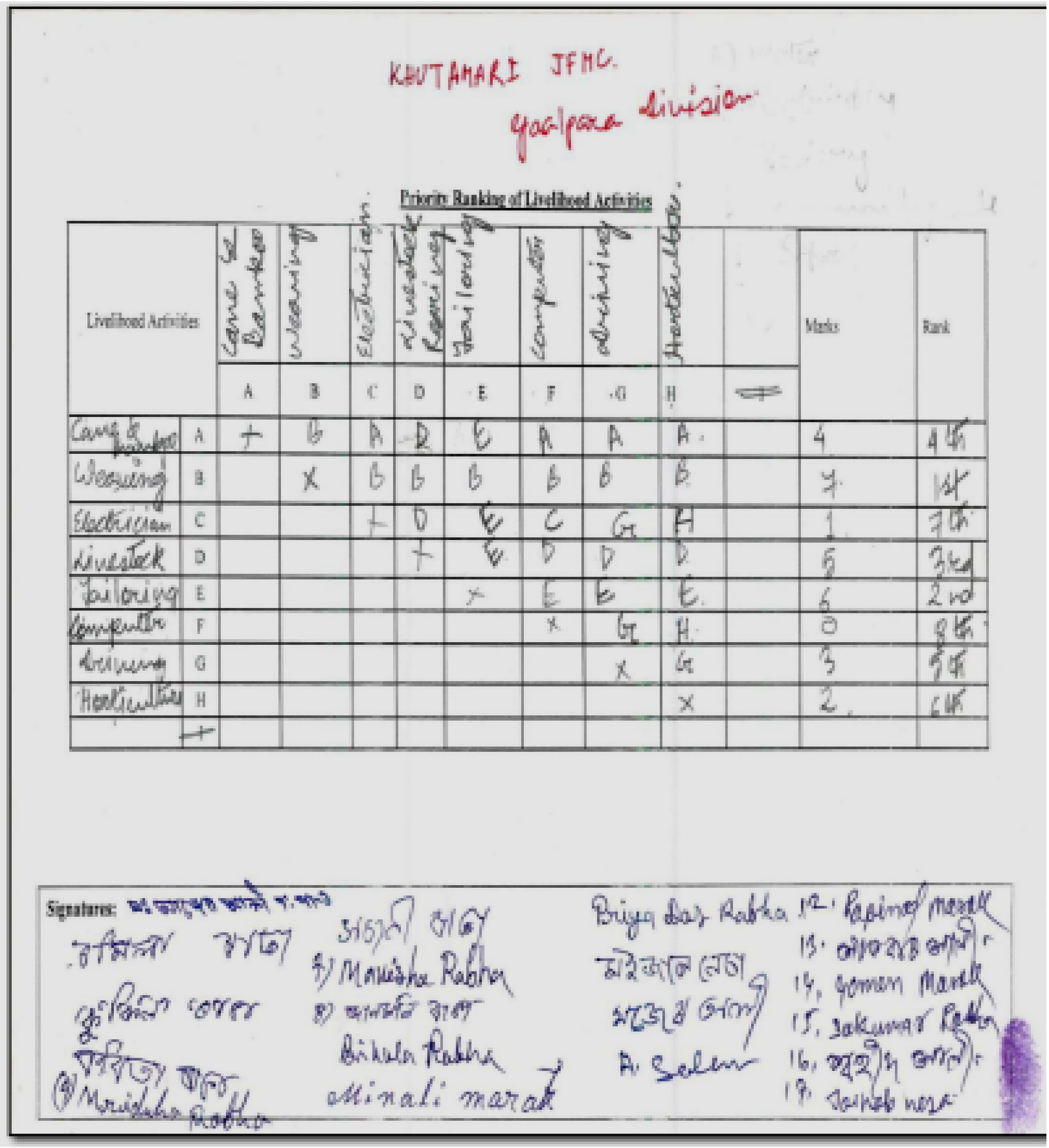

KHUTAMARI JFMC.
Goalpara division

Priority Ranking of Livelihood Activities

Livelihood Activities		Cane & Bamboo (A)	Weaving (B)	Electrician (C)	Livestock Rearing (D)	Tailoring (E)	Computer (F)	Driving (G)	Horticulture (H)		Marks	Rank
Cane & Bamboo	A	+	B	A	R	E	A	A	A.		4	4th
Weaving	B		X	B	B	B	B	B	B.		7.	1st
Electrician	C			+	D	E	C	G	H		1.	7th
Livestock	D				+	E	D	D	D.		5	3rd
Tailoring	E					x	E	E	E.		6	2nd
Computer	F						x	G	H.		0	8th
Driving	G							x	G		3	5th
Horticulture	H								x		2.	6th
	+											

Signatures:

পৰিশিষ্ট-৪

আলোকচিত্ৰ

পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ৰ এটি দৃশ্য

পি আৰ এ অনুশীলন সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছৰ এটি দৃশ্য

পৰিশিষ্ট-৫

জে এফ এম চি-ৰ সদস্যৰ তালিকা

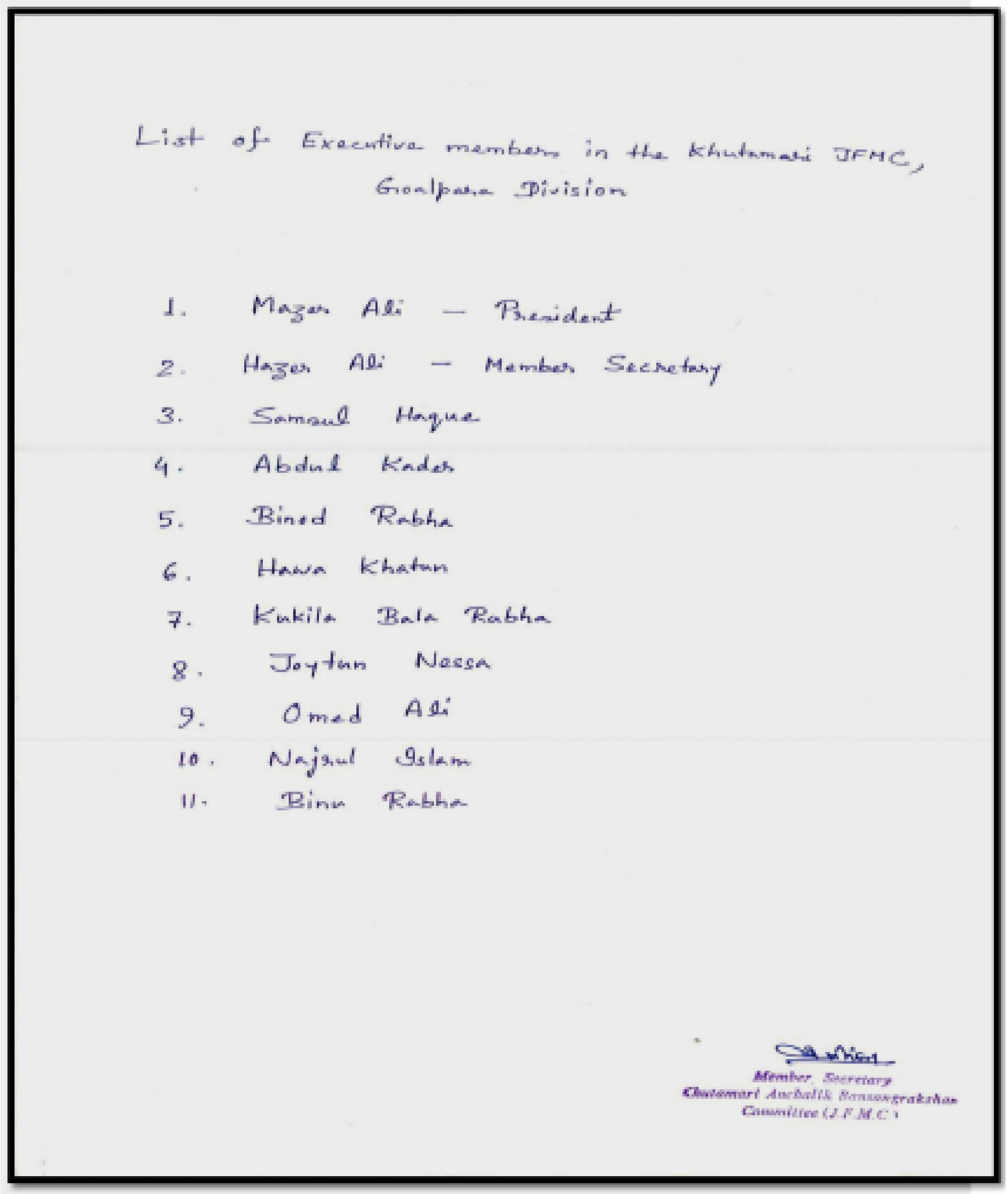

List of Executive members in the Khutamari JFMC,
Goalpara Division

1. Mazer Ali — President
2. Hazer Ali — Member Secretary
3. Samaul Haque
4. Abdul Kader
5. Binod Rabha
6. Hawa Khatun
7. Kukila Bala Rabha
8. Joytun Nessa
9. Omed Ali
10. Najrul Islam
11. Binu Rabha

Member Secretary
Chutamari Anchalik Banasangrakshan
Committee (J.F.M.C.)

সূত্ৰ ঃ কৃষ্ণাই বনাঞ্চলিক কাৰ্যালয়

পৰিশিষ্ট-৬ (নথি-১)

তালিকা ১ ঃ জে এফ এম চি-ৰ মুল তথ্য

তালিকা-১ ঃ জে এফ এম চিৰ মুল তথ্য

ক্রঃ নং	জে এফ এম চিৰ নাম	গঠনৰ বৰ্ষ	কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্যৰ সংখ্যা	সভাপতিৰ নাম	সম্পাদকৰ নাম	গ্ৰামোন্নয়ন পুঁজিৰ ধন	প্রতি পৰিয়ালৰ প্রতি সদস্যৰ অৱদান	সামাজিক বেৰৰ ব্যৱহাৰ হয়/নহয়	বিশেষ ক্ষেত্ৰত মন্তব্য	আৰ এফ অ'ৰ দ্বাৰা জে এফ এম চিৰ সফলতাৰ শতাংশ গ্ৰেডিং
১	খুঁটামাৰী	২০১৩	২০	মাজেৰ আলি	আজেৰ আলি			হয়		

সুত্র ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষাৰ প্ৰতিবেদন

তালিকা-২ ঃ জে এফ এম চিৰ গাঁওভিত্তিক জনসংখ্যাৰ তথ্য

তালিকা-২.১ ঃ প্ৰকল্প গাঁওসমূহৰ জনসংখ্যাৰ অৱস্থা

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	জনসংখ্যা			লিংগ অনুপাত/ ১০০০ পুৰুষ	পৰিয়ালৰ গড় আকাৰ
			মুঠ	পুৰুষ	মহিলা		
১	খুঁটামাৰী	৮৬	৫৫৯	৩২৮	২৩১	৭০৪	৭

উৎস ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা প্ৰতিবেদন

তালিকা-২.২ ঃ ধৰ্ম আৰু শ্ৰেণী ভিত্তিত পৰিয়ালৰ বিভাজন

পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সম্প্ৰদায়	জাতি	ধৰ্ম
৬৩	সংখ্যালঘু	সাধাৰণ	মুছলিম
২৩	ৰাভা আৰু গাৰো	অনুসুচিত জনজাতি	হিন্দু
মুঠ = ৮৬			

উৎস ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা প্ৰতিবেদন

তালিকা- ৩ ঃ গাঁও পৰ্যায়ত ভূমি মালিকানাৰ ভিত্তিত কৃষকসকলৰ শ্ৰেণী

তালিকা-৩ ঃ ভূমি মালিকানা ভিত্তিত গাঁওভিত্তিক কৃষকৰ শ্ৰেণী

	ভূমি মালিকানা অনুযায়ী কৃষকৰ শ্ৰেণীৰ ধৰণ				
জে এফ এম চিৰ নাম	বৃহৎ কৃষক (> ১০ হেক্টৰ)	ক্ষুদ্ৰ কৃষক (২-১০ হেক্টৰ)	উপান্ত কৃষক (< ২ হেক্টৰ)	ভূমিহীন পৰিয়াল	মুঠ
খুঁটামাৰী	নাই	নাই	৮১	৫	৮৬

উৎস ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা প্ৰতিবেদন

তালিকা- ৪ ঃ পশুধনৰ সংখ্যা

তালিকা-৪ ঃ জে এফ এম চিৰ পশুধনৰ সংখ্যা

গাঁওভিত্তিক পশুধনৰ সংখ্যা						
জে এফ এম চি	গাই	ম'হ	ছাগলী	কুকুৰা	গাহৰি	মুঠ
খুঁটামাৰী	২৪৮	নাই	২০৩	১৫৯	৪৫	৬৫৫

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষাৰ প্ৰতিবেদন

তালিকা- ৫ ঃ গাঁও ভিত্তিক আন্তঃগাঁথনি ঃ সম্পাদিত

আন্তঃগাঁথনি	অৱস্থিতি	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)
প্ৰধান পথ	খাৰবোজা	৫
বিজুলী	গোৱালপাৰা	১৫
গেছ সংযোগ	গোৱালপাৰা	১৫
যাতায়াত	পঞ্চৰত্ন	৫
প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	বৰভিটা (গাঁৱৰ বাহিৰত)	৪
পশুচিকিৎসা কেন্দ্ৰ	বৰভিটা (গাঁৱৰ বাহিৰত)	৪
২ নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় ১ মধ্য বিদ্যালয় ১ উচ্চ বিদ্যালয় ২ উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়	গাঁৱৰ ভিতৰত	০
মহাবিদ্যালয়	গোৱালপাৰা	১৫
ডাকঘৰ	বৰভিটা	২
বেংক	গোৱালপাৰা	১৫
টেলিফোন	গোৱাৰপাৰা	১৫
খোৱা পানী	পাইপেৰে যোগান পৰ্যাপ্ত নহয়	—
অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ	খুঁটামাৰী	গাঁৱৰ ভিতৰত
ৰাজহ কাৰ্যালয়	বালিজানা	১২
আৰক্ষী থানা	গোৱালপাৰা	১৫
বন কাৰ্যালয় (লাট)	পঞ্চৰত্ন	৫
জিলা সদৰ	গোৱালপাৰা	১৫

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষাৰ প্ৰতিবেদন

তালিকা- ৬ ঃ কৃষিজাত শস্য

তালিকা-৬ ঃ কৃষিজাত শস্য

বৰ্ষা নিৰ্ভৰ			জলসিঞ্চন	
	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত
খাৰিফ	শালিধান, চীনা ধান (বড়ো ধান)	৩০.৫	প্ৰযোজ্য নহয়	
ৰবি	শাক-পাচলি, ৰবৰ, সৰিয়হ	ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে	প্ৰযোজ্য নহয়	
অন্যান্য	পাচলি, ফল	২০.৮৭	প্ৰযোজ্য নহয়	

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

তালিকা- ৭ ঃ শস্য উৎপাদন ৰূপৰেখা

তালিকা-৭ ঃ শস্য উৎপাদনৰ ৰূপৰেখা

শস্যৰ প্ৰকাৰ	মুঠ উৎপাদন (আনুমানিক) কুইণ্টল	উৎপাদন কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা	গড় উৎপাদন (প্ৰতি হেক্টৰ/কুইণ্টল) আনুমানিক	শস্যৰ অন্তৰ্গত এলেকা (হেক্টৰ) আনুমানিক
ধান	৫৫৩.৮	৭১	১৮.১৫	৩০.৫
ৰবৰ	৯	১৫	০.৫৬	১৬.০৫
পাচলি	২০২	৫৩	১৫.৬৫	১২.৯

* ১ হেক্টৰ = ৭.৬৮ বিঘা

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

তালিকা- ৮ ঃ পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

তালিকা- ৮ ঃ পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

প্ৰকাৰ	১-৩ মাহ	৩-৬ মাহ	> ৬ মাহ
শস্যৰ অৱশিষ্ট		✓	
গছৰ পৰা খাদ্য		✓	
ঘাঁহ			✓
সেউজীয়া খাদ্য			✓
বনাঞ্চলত চাৰণ			✓

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

তালিকা- ৯ ঃ গাঁৱৰ পৰা বজাৰৰ অৱস্থিতি

তালিকা-৯ ঃ গাঁৱৰ পৰা বজাৰৰ দূৰত্ব

ক্ৰয়ৰ বাবে	অৱস্থিতি	যদি অন্য গাঁৱত, গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)
গেলামাল	যোগীঘোপা	১০
	গোৱালপাৰা	১৫
সাপ্তাহিক বজাৰ	কাবাইটাৰী (যোগীঘোপা)	১০

প্ৰধান বজাৰ	গোৱালপাৰা	১৫
বন নিগম বিক্ৰী বিভাগ	প্ৰযোজ্য নহয়	
টেঙুপাট্টা পি এইচ এ ডি	প্ৰযোজ্য নহয়	
মাছৰ বজাৰ	কাবাইটাৰী	১০
ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	প্ৰযোজ্য নহয়	
বন নিগম ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	প্ৰযোজ্য নহয়	

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

তালিকা- ১০ ঃ জলসম্পদৰ সুবিধা

তালিকা ১০ ঃ জলসম্পদৰ সুবিধা

পানীৰ উৎস	সংখ্যা	পানীৰ পৰ্যাপ্ততা	ব্যৱহাৰ
কুঁৱা	২	পৰ্যাপ্ত নহয়	খোৱাৰ বাবে
জলধাৰা	৩	পৰ্যাপ্ত নহয়	জলসিঞ্চন, পশুপালন
নদী	১		খোৱাৰ বাবে, জলসিঞ্চন পশুপালন

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

তালিকা- ১১ ঃ শক্তিৰ ব্যৱহাৰ

তালিকা-১১ ঃ শক্তিৰ ব্যৱহাৰ

ইন্ধনৰ প্ৰকাৰ	নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সংখ্যা	নিৰ্ভৰশীল মাহৰ সংখ্যা	উৎস (স্থানীয় গাঁও, বন, অন্যান্য উৎস)	মুখ্য / গৌণ
কাঠখৰি	৭৬	১২	বনাঞ্চল	মুখ্য
কেৰাচিন ষ্টোভ	৫৬	৪	বজাৰ	গৌণ
গোবৰ / জৈৱ গেছ	উপলব্ধ নহয়			
ৰন্ধন গেছ	৭	১২	বজাৰ	গৌণ
বৈদ্যুতিক হিটাৰ	উপলব্ধ নহয়			

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

অতিৰিক্ত তালিকা ঃ

তালিকা i ঃ আয়ৰ বিতৰণ

আয়ৰ শ্ৰেণী (টকাত) বাৰ্ষিক	পৰিয়ালৰ সংখ্যা
৬০০০-৮০০০	২০
৮০০০-১০০০০০	৩০
১০০০০০-১২০০০০	২৫
১২০০০০-১৪০০০০	৫
১৪০০০০-১৬০০০০	৪
> ১৬০০০০	২

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

তালিকা ii ঃ শিক্ষাৰ অৱস্থা

শ্ৰেণী	মুঠ পৰিয়ালৰ শতাংশ
নিৰক্ষৰ	৩১
মধ্য ইংৰাজীলৈকে	২৯
৮ম শ্ৰেণীৰ পৰা ১০ম	২৫
১০ম উত্তীৰ্ণ	৬
১২শ উত্তীৰ্ণ	৩
স্নাতক	২
শিশু	৪

সূত্ৰ ঃ ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা

নথি-২

জীৱিকাৰ সুযোগৰ বিশ্লেষণ

তালিকা- ১২ ঃ কৃষি আৰু উদ্যান শস্য

তালিকা ঃ ১২- কৃষি আৰু উদ্যান শস্য অৱস্থা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

বাধা-বিপত্তি	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম উৎপাদন	▪ জৈৱিক খেতি সম্পৰ্কে অতি কম জ্ঞান ▪ অধিক উৎপাদনশীল বীজৰ ব্যৱহাৰ নকৰা ▪ জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। ▪ আধুনিক সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতি, যেনে পাৱাৰ টিলাৰ, ট্ৰেক্টৰ আদিৰ কম ব্যৱহাৰ ▪ বজাৰৰ চাহিদা অনুসৰি উৎপাদন নকৰা	▪ জলসিঞ্চন ব্যৱস্থা আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আদিৰ ব্যৱহাৰে পোণপটীয়াভাৱে উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব। ▪ অধিক উৎপাদনশীল বীজৰ ব্যৱহাৰ	▪ জৈৱিক কৃষি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ ▪ আধুনিক বীজ যন্ত্ৰপাতিৰ আদিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ ▪ আধুনিক যন্ত্ৰপাতিৰ ক্ৰয়ৰ বাবে ঋণৰ সুবিধা প্ৰদান
ভঁৰাল আৰু প্ৰক্ৰিয়াকৰণ	▪ সমূহীয়া গুদাম বা ভঁৰাল ঘৰৰ অভাৱ। ▪ পৰ্যাপ্ত বিদ্যুৎ যোগান নথকা কাৰণে হিমঘৰ (ক'ল্ডষ্ট'ৰেজ) ব্যৱস্থাৰ অভাৱ।	▪ বিক্ৰী নোহোৱা সামগ্ৰী দীৰ্ঘকাল ধৰি সংৰক্ষিত ৰখাৰ সহায়ক।	
বিপণন	▪ উৎপাদিত সামগ্ৰী কঢ়িয়াই লৈ যাবলৈ পৰিবহণ ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। ▪ বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ কম আৰু মধ্যভোগীৰ ওপৰত অধিক নিৰ্ভৰতা। ▪ বিপণন কলা-কৌশল সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ, বিক্ৰীৰ পৰম্পৰাগত পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰতা।	▪ কৃষকসকলৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ ওচৰৰ বজাৰলৈ কঢ়িয়াই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত ভাল পৰিবহণ ব্যৱস্থাই সহায় কৰিব। ▪ বৰ্তমান বজাৰৰ পৰিস্থিতি আৰু তেওঁলোকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বৰ্তমান মূল্যৰ বিষয়ে অধিক জ্ঞান। ▪ তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ উৎপাদন ৰাজ্যৰ বাহিৰত বিক্ৰী কৰিব পাৰিব, যিহেতু জে এফ এম চিটো অসম-পশ্চিমবংগৰ সীমাত অৱস্থিত আৰু ভূটান সীমান্তও ইয়াৰ পৰা বেছি দূৰ নহয়।	▪ ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ বৈঠক।

তালিকা- ১৩ ঃ পশুধন

তালিকা- ১৩ ঃ পশুধন

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
পশু খাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	▪ শোচনীয় বিত্তীয় অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা ▪ গছ-গছনিৰ পৰা পশুখাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবে পৰ্যাপ্ত। গোটেই বছৰ ধৰি সেউজ পশুখাদ্যও পৰ্যাপ্ত নহয়	▪ পশু প্ৰজনন-পালনৰ জৰিয়তে অধিকতৰ উপাৰ্জন	
পশু চিকিৎসা ব্যৱস্থা	▪ নিকটৱৰ্তী পশু চিকিৎসা কেন্দ্ৰত কোনো কৰ্মী নাই ▪ যথোপযুক্তভাৱে পশু পালন-প্ৰজনন সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ	▪ ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ ▪ গৃহপালিত পশুৰ জীৱনকাল (আয়ুস) বৃদ্ধি ▪ এইটোৱে গাঁওবাসীক সজাগ কৰিব আৰু উপাৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে পশুপালনত উৎসাহ প্ৰদানো কৰিব	

তালিকা- ১৪ ঃ এন ডব্লিউ এফ পি

তালিকা- ১৪ ঃ এন ডব্লিউ এফ পি

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম সংগ্ৰহ	▪ এন ডব্লিউ এফ পি কম পৰ্যাপ্ততা	▪ পৰ্যাপ্ত সাৰুৱা পতিত মাটি	▪ খাদ্যৰ বাবে উদ্ভিদ, ভেষজ উদ্ভিদ আদি ৰোপণ
অস্থিতিশীল সংগ্ৰহ	প্ৰযোজ্য নহয়	▪ পৰ্যাপ্ত সাৰুৱা পতিত মাটি	—
কম মূল্যৰ হাৰ	প্ৰযোজ্য নহয়		—
মূল্য সংযোজন	▪ প্ৰক্ৰিয়াকৰণ গোট নাই ▪ প্ৰয়োজনীয় সম্পদ পৰ্যাপ্ত নহয় ▪ কাৰিকৰী জ্ঞানৰ অভাৱ	—	—

তালিকা- ১৫ ঃ বিশেষীকৃত দক্ষতা

তালিকা- ১৫ ঃ বিশেষীকৃত দক্ষতা ঃ হস্ততাঁত

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কেঁচামালৰ পৰ্যাপ্ততা	▪ ঢুকি পাব পৰা স্থানত কেঁচামাল পৰ্যাপ্ত নহয় (বজাৰ ৭ কিলোমিটাৰ দূৰৈত) ▪ ভঁৰাল বা গুদামৰ ব্যৱস্থা নাই।	▪ কেঁচামাল মজুত ৰখাৰ বাবে উমৈহতীয়া স্থানৰ ব্যৱস্থা ▪ বাণিজ্যিকীকৰণ শক্তিশালী কৰা	▪ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন
উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান	▪ উৎপাদনৰ গুণগত মান সম্পৰ্কে গৱেষণাৰ অভাৱ ▪ উচ্চমানৰ কেঁচা মালৰ নাটনি ▪ পৰম্পৰাগত যন্ত্ৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতা। আধুনিক যন্ত্ৰ আৰু সঁজুলি ব্যৱহাৰ নকৰা। ▪ টি কিউ এম কলাকৌশলৰ অভাৱ ▪ বিবিধ উৎপাদন সামগ্ৰী উদ্ভাৱনৰ অভাৱ	▪ উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধি ▪ লোক বলৰ সৰ্বাধিক ব্যৱহাৰ ▪ আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ ▪ বিভিন্ন মেলা, আলোনা চক্ৰ, প্ৰদৰ্শনী অংশগ্ৰহণ কৰা অন্যান্য হস্তশিল্পীসকলৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ সৈতে তুলনা কৰি নিজৰ উৎপাদন সামগ্ৰী গুণগত মান আৰু ডিজাইন উন্নত কৰা	▪ আধুনিক যন্ত্ৰ আৰু সা-সঁজুলিৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ। ▪ গাঁওবাসীসকলক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান।
বিপণনৰ সম্ভাৱনীয়তা	▪ হাতেৰে তৈয়াৰী বস্তুৰ বাবে উপযুক্ত বজাৰ নাই ▪ মূল্য নীতি নাই ▪ প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে সংযোগ নাই	▪ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বাবে অধিক ভাল হাৰত মূল্য ▪ বজাৰৰ সম্প্ৰসাৰণ	▪ ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ মাজত সংযোগ স্থাপন ▪ আন্তৰ্জাতিক আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় ছেমিনাৰ আৰু প্ৰদৰ্শনী অংশগ্ৰহণৰ বাবে বিপণনৰ ব্যৱস্থা ▪ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ কেটলগ প্ৰচলনৰ জৰিয়তে বজাৰ উপদেষ্টাৰ হস্তক্ষেপ
ঋণৰ সুবিধা	▪ বেংক বা ডাকঘৰৰ সৈতে সংযোগ নাই ▪ বেংক আৰু চৰকাৰৰ উন্নয়নমূলক আঁচনি সম্পৰ্কে অসজাগ		▪ ক্ষুদ্ৰ ঋণ, মধ্যবতী ঋণ, কৰ্ম মূলধন যোগান ধৰা
বিবিধ উৎপাদন	▪ নতুন উৎপাদন উন্নয়ন বা বিবিধ উৎপাদন নাই ▪ উৎপাদন বিবিধকৰণ সম্পৰ্কত ধাৰণাৰ অভাৱ	▪ চাহিদা ভিত্তিক উৎপাদন উন্নয়ন, বৰ্তমান সময়ৰ বজাৰৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুপাতে	▪ নতুন উৎপাদন উন্নয়ন আৰু উৎপাদন বিবিধকৰণৰ ওপৰত দক্ষতা উত্তৰণ আৰু প্ৰশিক্ষণ

তালিকা- ১৬ ঃ ঋণৰ সুবিধা

তালিকা- ১৬ ঃ ঋণৰ সুবিধা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
ঋণগ্ৰস্ততা	■ নাই	■ নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন	
সুদৰ হাৰ	■ ব্যক্তিগত ঋণ দাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুদ ধাৰ্য	■ ৰাজসাহায্যমূলক ঋণৰ ব্যৱস্থা	
ঋণৰ পৰ্যাপ্ততা	■ দায়িত্ব লোৱাত ভয় ■ নথিকৰণ সম্পৰ্কে ধাৰণা নাই	■ উদ্যমিতামূলক বিষয় আৰম্ভ	■ ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ, টাৰ্ম লোণ, কাৰ্যকৰী মূলধনৰ ব্যৱস্থা
বন্ধকৰ অসুবিধা	■ বন্ধকত ৰখা সম্পত্তিৰ উপযুক্ত নথিকৰণৰ অভাৱ।	■ এলেকাত নথিকৰণ সম্পৰ্কে উপযুক্ত সজাগতা	

SKILL DEVELOPMENT PROGRAMME PARTICIPANTS LIST

Forest Division	JFMC/EDC	Skill (trade)	Sl. No.	Participant	Guardian/ Father Name	Address	Qualification	Age	Gender	Category	Contact No	Signature
Goalpara Forest Division (T)	Khutamari Anchalik Ban Sangrakshan Committee	Tailoring	1	Rejjak Ali (Rezzak)	Majed Ali	Vill-Khutamari P.O.: Bakrita P.S.-Goalpara	[illegible]	25	Male	G	7002853-267	Rezzak Ali
		-do-	2	Rejaul Ali	Majed Ali	-do-	VII	21	Male	G	87519939-62	[illegible]
		-do-	3	Nirina Rava (Nirina)	Gabin Rava	Vill-Khutamari P.O.-Bakrita P.S.-Goalpara	IX	18	Female	S/T	7896768-002	[illegible]
		-do-	4	Janmoni Rava	Subash Rava ~~Chandeswar Rava~~	-do-	IX	20	Female	S/T	851183-2767	[illegible]
		-do-	5	Anandi Rava	Chandeswar Rava	-do-	X	19	Female	S/T	947682-113.	Anandi Rabha
		-do-	6	Lila Rava	Bhokendra Rava.	-do-	X	19	Female	S/T	789669743-3.	Lila Rabha
		-do-	7	Mozal Hussain	Kader Ali	-do-	VII	18	Male	G	—	[illegible]
		-do-	8	Anjuma Khatun	Kasem Ali	-do-	IX	18	Female	G	88129266-99	[illegible]
		-do-	9	Mushak Ali	Rafikul Islam.	-do-	IX	18	Male	G	—	[illegible]
		-do-	10	Anjera Khatun	w/o-Azahar Ali	-do-	H.S.L.C	24	Female	G	96136907-88.	Anjera Khatun

[illegible signature]
সভাপতি
খুটামাৰী আঞ্চলিক
বন সংৰক্ষণ সমিতি

[illegible signature]
Member Secretary
Khutamari Anchalik Bansangrakshan
Committee (J.F.M.C.)

[signature]
Signature of Divisional Forest Officer.
Divisional Forest Officer
Goalpara Division

SKILL DEVELOPMENT PROGRAMME PARTICIPANTS LIST

Goalpara Forest Division (T)	[illegible] Committee	Tailoring	11	Rubia Khatun	Asmat Ali	Vill-[illegible] PO-[illegible] PS-Goalpara	H.S.L.C	[illegible]	Female	G	—	[illegible]
			12	Abanun Nesa	Mojibar Rahman	-do-	X	18	-do-	G	987643-8695	[illegible]
			13	Saidul Islam	Ainal Haque	-do-	H.S.L.C	29	Male	G	985453-7582	Saidul Isl—
			14	[illegible] Rahman Khatun	[illegible] Ali	-do-	X	21	Female	G	98957-4633	R.Khatun
			15	[illegible] Khatun	[illegible] Ali	-do-	X	22	-do-	G	957732-5133	[illegible]
			16	[illegible] Khatun	[illegible] Ali	-do-	[illegible]	19	-do-	G	985393-875	[illegible] Khatun
			17	[illegible]	[illegible] Hussain	-do-	IX	19	-do-	G	957729-4985	[illegible]
			18	[illegible] Khatun	[illegible] Rahman	-do-	VIII	24	-do-	G	793246-2656	[illegible]
			19	[illegible] Khatun	[illegible] Ali	-do-	VIII	21	-do-	G	—	[illegible] Khatun
			20									

[illegible]
সভাপতি
[illegible]

[illegible]
Member Secretary
[illegible]

Signature of Divisional Forest Officer
[illegible]

Divisional Forest Officer
[illegible]